

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra Biblických věd

Diplomová práce

2011

Jana Esterková

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra Biblických věd

Křesťanská výchova

Jana Esterková

Název práce

Diplomová práce

Předobrazy Krista v knihách Genesis a Exodus

Vedoucí práce: ThLic. Stanislav Pacner - KBV, Th. D.

2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval/a samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

.....
Podpis autora práce

Zde bych chtěl/a poděkovat vedoucímu práce ThLic. Stanislavu Pacnerovi - KBV, Th. D., za vedení práce, odborné rady a vždy rychlou a ochotnou pomoc.

Obsah

1. Úvod
  2. Význam Starého zákona pro Nový zákon a Kristus jako dovršení Starého zákona
    - 2.1. Vztah Starého zákona a Nového zákona
    - 2.2. Kristus a Starý zákon
  3. Předobrazy Krista v knihách Genesis a Exodus
    - 3.1. Předobrazy Krista v knize Genesis
      - 3.1.1. Adam
      - 3.1.2. Protoevangelium
      - 3.1.3. Ábel
      - 3.1.4. Noe
      - 3.1.5. Abrahám
      - 3.1.6. Melchizedech
      - 3.1.7. Izák
      - 3.1.8. Josef
    - 3.2. Předobrazy Krista v knize Exodus
      - 3.2.1. Mojžíš
      - 3.2.2. Velikonoční beránek
      - 3.2.3. Mana
      - 3.2.3. Voda ze skály
  4. Závěr
- Literatura

1. Úvod

Někteří lidé, když se rozhodnou přečíst si Bibli, vezmou ji a čtou jako historický román nebo nějakou povídku. Pak ovšem slyšíme jejich námitky, že tomu Starému zákonu vůbec nerozumí, že je plný válek a zabíjení a na co nám je zákon, který už neplatí.

Téma této práce vzešlo z potřeby, nějakým způsobem reagovat na tyto námitky. Pokusíme se tedy ukázat, že obě části Bible mají svou hodnotu. Vysvětlit, že pojem „Starý zákon“ nevznikl jako označení něčeho, co je zastaralé a přežité a tudíž určené k zániku, ale jako předzvěst Nového zákona. Přinést podklady pro tvrzení, že celý Starý zákon je vlastně jakousi přípravou na to, co je nám zjeveno v Novém zákoně. Tedy to, že Bůh poslal spásu pro celý svět skrze Ježíše Krista. Celý Starý zákon je přípravou na příchod tohoto Spasitele.

Kdybychom chtěly osvětlit všechny situace, které ukazují ve Starém zákoně na budoucího Mesiáše, byla by naše práce velmi rozsáhlá. Proto se zaměříme pouze na první dvě knihy Bible, kterými jsou knihy Genesis a Exodus, v duchu tvrzení evangelisty Matouše, který mluví ve spojitosti s podobnostmi „o vyslovení toho, co je skryto od stvoření světa“.¹ (srov. Mt 13,35)

Nejprve si připomeneme několik základních faktů o Bibli. Bible je slovo řeckého původu a znamená knihu. Poučenější vědí, že Bible není kniha, ale soubor různých knih. Sbírkou, která vznikala po úctyhodně dlouhou dobu.² První knihy Bible byly napsány před třemi tisíci lety a tvoří základ křesťansko-židovské kultury.³ Většina současných biblistů se domnívá, že nejstarší částí bible jsou pravděpodobně některé poetické skladby, jako je Debořina píseň, píseň Mojžíše a Miriam (srov. Ex 15), snad i požehnání v Gn 24,60, či text v Nm 21,17.⁴ Za nejmladší knihu Bible je považován 2Petrův list, napsaný asi na začátku 2.stol.⁵ Bible je souborem 73 knih.⁶

Základní dělení Bible je na dvě části, které nazýváme Starý zákon a Nový zákon. První část, tedy Starý zákon, přijali Křesťané od Židů. Druhá část, tedy Nový zákon, je pak dílem těch, kteří se rozhodli následovat Krista. Starý zákon nazýváme také Stará smlouva, kterou Bůh uzavřel s lidmi, tedy s vyvoleným národem Izraelem, prostřednictvím Mojžíše, nám popisuje dějiny od stvoření světa až do příchodu Spasitele. Nový zákon, tedy Nová smlouva, kterou Bůh uzavřel s lidmi prostřednictvím svého jednorozeného Syna Ježíše Krista, popisuje příchod Krista jako člověka na Zem, jeho život a počátky církve. Celý Nový zákon a prakticky celá Bible je pak završena knihou Zjevení svatého apoštola Jana (Apokalypsa), která je jakýmsi náhledem do budoucna, na to, co celé stvoření teprve čeká. Mohli bychom tedy říci, že Bible začíná pohledem do nejdávější minulosti a končí pohledem do nejbližší budoucnosti. V jednotlivostech se

---

¹ Židovský národ a jeho svatá Písma v křesťanské Bibli, Kostelní Vydří, Karmelitáni, 2004, str. 44.

² HEDÁNEK J., Jak vznikla Bible, in. Grand Biblio, ročník 3, č. II., listopad 2009, str. 10.

³ CÍSAŘ J., Nejen o jedné knize, in. Grand Biblio, ročník 3, č. II., listopad 2009, str. 3.

⁴ VLKOVÁ G. I., Slovo Boží a slovo lidské, Olomouc, 2004, str. 29.

⁵ Tamtéž, str. 45.

⁶ Někdy se uvádí jen 72 knih, protože v některých pramenech bývají knihy Jeremiáš a Pláč uváděny jako jedna kniha.

zdá, že všechny ty knihy shrnují zkušenosti a poznatky nepřilíš velkého okruhu lidí. Ve svém souhrnu se ale jeví tak, jakoby se dotýkaly člověka obecně, všech a všude.⁷

Složení Bible, tedy kánon knih, tak jak ho známe dnes, se také vyvíjel postupně. Starý zákon dostal svou současnou podobu až v době raného křesťanství, i když snahy o jeho vymezení byly již dříve.⁸ Kánon Starého zákona známý kolem roku 95, obsahoval 22 knih.⁹ Úplný seznam novozákonních knih, včetně všech tzv. deuterokanonických, je poprvé obsažen v Atanášově dopise z r. 367.¹⁰ I když je Bible rozdělena, jak jsme již řekli, na dvě části, přesto tvoří jeden celek. Ne vždycky však byla nebo možná i je takto vnímána, což je i jeden z podnětů pro vznik této práce.

Starý zákon je svatá kniha židovské církve, čili synagogy. A ta ovšem popírá, že by Ježíš byl Pomazaný, řecky Kristus, hebrejsky Mesiáš, o jehož příchodu se zmiňuje mnoho míst Starého zákona.¹¹ Židé totiž očekávali v Mesiáši někoho, kdo převezme vládu nad celým světem, nastolí právo a pořádek podle Božích zákonů a bude vládnout zde na zemi jako mocný a spravedlivý král. Jako ten, kdo zničí pohanské mocnosti a v Izraeli nastolí spravedlivý řád, v souladu s tím, co požaduje Tóra, židovskému státu vrátí dávno ztracenou slávu. Takového, který zajistí univerzální uznání jediného Boha a rozšíří vliv chrámu.¹² Tyto představy Ježíš nespĺňoval, protože odmítal ovládnout v boji zemi a převzít vládu nad jakýmkoli královstvím na zemi. Naopak, království, o kterém Ježíš mluvil, nebylo z tohoto světa, ale království Boží v nebi, které bude trvat na věky. Kristus vládne navěky, ale ne na pozemském Davidově trůnu.¹³ Tím pádem Židé odmítají i Nový zákon, protože přináší radostnou zvěst o Kristu Spasiteli, od počátku předpovídaném zachránci a králi.

Existovaly však extrémní i z druhé strany, například bludař Markion (zemřel kolem r. 160) zdůrazňoval jako automatické křesťanské učení jediné nauku o spáse zdarma skrze víru v Ježíše Krista. Odmítl celý Starý zákon a z křesťanských spisů přijal jen ty, které nekladly tolik důraz na Zákon a Mojžíše, tedy pouze Lukášovo evangelium a 10 Pavlových listů.¹⁴

Takže jsou ti, kdo uznávají Starý zákon, ale nepřijímají Nový zákon, jako jeho pokračování, či spíše završení. A pak jsou i jiní, kteří přijímají Nový zákon, ale jejich postoj ke Starému zákonu je odmítavý. Je pro ně něčím, co je již překonané a proto nepotřebné a co by se mělo vypustit.

Pokud jde o spisy Nového zákona, ty uznávají trvalou hodnotu Božského zjevení v Písmu židovského národa. Zaujímají k němu kladný vztah, protože ho považují za základ, na kterém

---

⁷ HEDÁNEK J., Jak vznikla Bible, str. 12.

⁸ VLKOVÁ G. I., Slovo Boží a slovo lidské, str. 79.

⁹ K prvnímu církevnímu uznání našeho Starého zákona došlo na synodě v Hyppo r. 393 po Kr. Srov. HRBATA J., Klíč ke Starému zákonu, Brno, Cesta, 1993, str. 37.

¹⁰ VLKOVÁ G. I., Slovo Boží a slovo lidské, str. 93.

Kánon Bible byl slavnostně vyjádřen na Tridentním koncilu. Srov. RYŠKOVÁ M., SCHROTTER J., Stručný úvod do Písma svatého Starého zákona, Praha, Scriptum, 1991, str. 9.

¹¹ HELLER J., Bůh sestupující – pokus o christologii Starého zákona, Praha, Kalich, 1994, str. 15.

¹² POSPÍŠIL C. V., Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel, Kostelní Vydří, Karmelitáni, 2006, str. 48.

¹³ Výklad Bible v církvi, Papežská biblická komise, Kostelní Vydří, Karmelitáni, 2007, str. 69.

¹⁴ VLKOVÁ G. I., Slovo Boží a slovo lidské, str. 91, srov. POSPÍŠIL C. V., Jako v nebi, tak i na zemi, Kostelní Vydří, Karmelitáni, 2007, str. 231-234.

samy spočívají. Proto také církev trvá na tom, že Písma židovského národa jsou nedílnou součástí křesťanské Bible.¹⁵

Sled „starý-nový“ neoznačuje něco překonaného, ale oba dva výrazy jsou ve vztahu slib a naplnění, naděje a uschopnění.¹⁶ Můžeme tedy říci, že pokud bychom brali jen Starý zákon, chybělo by nám završení a jestliže bychom chtěli Starý zákon vynechat, chyběl by nám důvod pro vše, co Nový zákon popisuje. Je zde tedy vzájemná provázanost. Sám Kristus říká: „*Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit Zákon nebo Proroky; nepřišel jsem zrušit, nýbrž naplnit.*“ (Mt 5,17)

Jedním z podnětů pro výběr tématu této práce byla věta sv. Tomáše Akvinského, která je nám známa z liturgie, protože je součástí sekvence, která se čte ve mši svaté při slavnosti Těla a krve Páně.¹⁷ „Předobrazen v Izákovi, zpodoběn pak v beránkovi, v maně dané na poušti.“ I sám Kristus se snaží lidem ukázat, že to, co je náplní Starého zákona, osoby a události, směřují k němu. Příkladem toho je úryvek z Lukášova evangelia, který říká: *Potom začal od Mojžíše a všech proroků a vykládal jim, co se na něho vztahuje ve všech částech Písma.* (Lk 24,27)

Cílem této práce je tedy ukázat souvislost mezi Starým a Novým zákonem, především mezi osobami a událostmi Starého zákona, které ukazují na Krista. Ty nám mohou posloužit jako argumenty pro obhajobu naší víry v Krista jako Syna Božího a Spasitele, který byl od pradávna předpověděný a očekávaný, současně jako obrana proti těm, kteří se domnívají, že Starý zákon je něco překonaného, zastaralého a je třeba se ho zbavit a také jako důkaz, že Starý zákon je neoddělitelnou součástí dějin křesťanství, dějin spásy a celého lidstva. Že bez Starého zákona bychom nemohli dostatečně pochopit smysl a podstatu Kristova vtělení, jeho oběti a zmrtvýchvstání.

Nejprve se tedy pokusíme ukázat vzájemnou souvislost mezi Starým a Novým zákonem a také to, jak Starý zákon vnímal sám Ježíš. V hlavní části se pak zaměříme na významné postavy a události starozákonních knih Genesis a Exodus. Ukážeme si, do jaké míry v nich můžeme spatřovat symboly, které předznamenávají to, co je charakteristické pro osobu a život Ježíše Krista.

Pokud není uvedeno jinak, jsou všechny citáty z Bible uváděny podle Českého ekumenického překladu Bible, vydaného Českou Biblickou společností v roce 1996.

2. Význam Starého zákona pro Nový zákon a Kristus jako dovršení Starého zákona

---

¹⁵ Židovský národ a jeho svatá Písma v křesťanské Bibli, str. 22.

¹⁶ CHIOLERIO M., Blaze tomu, kdo slyší tato slova, Praha, Paulínky, 1997, str. 17.

¹⁷ Srov. píseň ‚Sióne chval Spasitele‘, č. 717.

Bible se nám nepředkládá jako sbírka textů bez vzájemných vztahů, nýbrž jako soubor různých svědectví jediné velké tradice.¹⁸ Je-li náš pohled na Bibli, jako na knihu, skládající se ze dvou hlavních částí (Starý a Nový zákon), které spolu souvisí a společně tvoří jeden celek, pokusme se tedy ukázat vzájemný vztah Starého a Nového zákona, jak je Starý zákon vnímán z pohledu Nového zákona a jak ho vidí sám Ježíš Kristus.

2.1. Vztah Starého zákona a Nového zákona

Nový zákon počítá se Starým zákonem, vychází z něho. Jejich vzájemný vztah je velmi těsný. Mnoho situací, popisovaných v Novém zákoně, je založeno právě na tom, že je znovu přiblížena nějaká důležitá situace nebo vážená osoba Starého zákona, jako připomínka toho, že Bůh, o kterém mluví Nový zákon, je ten stejný Bůh, který stvořil svět a všechno, co je v něm, který je přítomen v celé historii lidstva, že Bůh o kterém vydává svědectví Ježíš Kristus, je tentýž Bůh, který si vyvolil Izrael, jako svůj národ. Nejde jen o to, připomenout si, co bylo, ale Starý zákon je využit jako autorita, která má potvrdit to, co se stalo nyní.¹⁹ Křesťané přijímají svatá Pisma židovského národa jako Boží slovo, které je určeno také jim.²⁰ Nový zákon se na Starý zákon často odvolává. Argumentaci, která je založena na Písmech židovského národa, přiznává Nový zákon velkou hodnotu.²¹ Co je napsáno v Písmech židovského národa, to se musí nutně naplnit, protože je to zjeveno v Božím plánu, který se nemůže nenaplnit. Kristův život, jeho smrt a vzkříšení v plnosti odpovídá tomu, co tato Pisma říkají.²²

Zvláště výrazné je to v textech Nového zákona, které na Starý zákon výslovně poukazují. Především je to Matoušovo evangelium, které bylo psáno pro křesťany obrácené ze židovství. Také apoštol Pavel v některých svých listech vychází velmi podstatně ze Starého zákona. Například list Římanům je jakoby postaven na Zákoně. Z něho vychází a je pojat jako jeho překročení. Říká, že Zákon je dobrý a máme z něj vycházet, jak můžeme vidět například v tomto úryvku: *Nevynášej se nad ty větve! Začneš-li se vynášet, vzpomeň si, že ty nenesíš kořen, nýbrž kořen nese tebe!* (Ř 11,18), ale Kristus ukazuje nad Zákon, je jeho naplněním a současně pokračováním. Je nad zákon, přesto ale zákon neruší. *Všecko, co je tam psáno, bylo napsáno k našemu poučení, abychom z trpělivosti a z povzbuzení, které nám dává Písmo, čerpali naději.* (Ř 15,4)

---

¹⁸ Výklad Bible v církvi, Papežská biblická komise, str. 45.

¹⁹ VLKOVÁ G. I., Slovo Boží a slovo lidské, str. 137.

²⁰ Židovský národ a jeho svatá Pisma v židovské Bibli, str. 15.

²¹ Tamtéž, str. 18.

²² Tamtéž, str. 19

Máme zde také list křesťanům obráceným ze židovství, který se ještě markantněji opírá o Starý zákon jako celek. Autorem tohoto listu sice není apoštol Pavel, ale je v něm patrný jeho duch. Je tak před námi jeden ze základních dokumentů novozákonního zjevení.²³ Odvolává se na Mojžíše, na Melchizedecha, jako pilíře židovství, poukazuje na předpovědi proroků a snaží se vysvětlit, že ukazují na Krista, aby tak posílil víru v Krista, hodnotu Nové smlouvy, kterou s lidmi skrze něj Bůh uzavřel. Aby pochopili jeho obět', neodpadli od víry, nebyli lehkomyšní, ale naopak vytrvalí a věrní. *V zákoně je pouze náznak budoucího dobra, ne sama jeho skutečnost.* (Žd 10,1) Protože: *To (Kristus) je ten velekněz, jakého jsme potřebovali: svatý, nevinný, neposkrvněný, oddělený od hříšníků a vyvýšený nad nebesa.* (Žd 7, 26) V osmé kapitole listu Židům připomíná slova proroka Jeremiáše, když ve verších 8-12, prakticky cituje Boží příslib nové smlouvy, která bude vepsána do lidských srdcí, jak to předpovídá prorok Jeremiáš ve třicáté první kapitole. I kapitola jedenáct listu Židům vychází z toho, co je napsáno ve Starém zákoně. Připomíná dějiny od Ábela, přes Noema, Abrahama, Izáka, Sáru, až po Mojžíše a ty, které skrze něj vyvedl z Egypta.

Také list Timoteovi říká: *Od dětství znáš svatá Písma, která ti mohou dát moudrost ke spasení, a to vírou v Krista Ježíše. Veškeré Písmo pochází z Božího Ducha a je dobré k učení, k usvědčování, k nápravě, k výchově ve spravedlnosti, aby Boží člověk byl náležitě připraven ke každému dobrému činu.* (2Tim 3,15-17) I tato část nám ukazuje neoddělitelnost Starého a Nového zákona, jejich vzájemnou návaznost a spojení v Kristu.

Druhý list Petrův a list Judův jsou psány jako obhajoba proti herezi, která vyvstávala v prvotní církvi, jako důsledek nesprávného pochopení učení apoštola Pavla.²⁴ Stejně tak i list Janův. Ale zatím co list Janův je pojat spíše jako obhajoba Krista, druhý Petrův a Judův list se ve svých argumentech odvolávají na Starý zákon. Připomínají Boží zákon a proroky. Snaží se varovat lid před důsledky nevázaného, neřestného života a činí tak právě tím, že ukazují na konkrétních příkladech starozákonních postav, jak Bůh trestá takovéto hříšné chování a jak naopak odměňuje ty, kdo ho milují a ctí. Můžeme tedy říci, že pisatelé těchto listů, předpokládají u svých adresátů znalost Starého zákona. Příběh Noema, či Lota, jak ho připomíná druhý list Petrův, nebo Juda, když říká: *Chci vám však připomenout, třebaže to všechno již dávno víte, že Hospodin sice vysvobodil lid z egyptské země, potom však zahubil ty, kteří neuvěřili. Podobně jako oni i Sodoma, Gomora a okolní města se oddaly smilstvu, propadly zvrhlosti a jsou nám výstražným příkladem trestu věčného ohně.* (Ju 5.7)

V knize Zjevení je na mnoha místech citován Starý zákon. Úryvky z knih Starého zákona jsou začleněny v textech Zjevení do nových příběhů a souvislostí, jejichž součástí je postava Ježíše Krista. Máme tak možnost si mnohem jasněji uvědomit vztah Starého a Nového zákona. To, že prakticky celým Starým zákonem se táhne nit zaslíbení, které se dovršuje právě v Ježíši Kristu, že on je ten, který je od pradávna slíbený a očekávaný Mesiáš. Jan velmi často využívá citáty z knihy proroka Izaijáše, jako například ve třetí kapitole. *Toto prohlašuje ten Svatý a Pravý, který má klíč Davidův; když on otvírá, nikdo nezavře, a když on zavírá, nikdo neotevře.* (Zj 3,7)

---

²³ Jeruzalémská Bible, Kostelní Vydří, Karmelitáni, 2009, str. 1958.

²⁴ Bible, Česká biblická společnost, 1996, str. 224.

O tomto klíči Davidova domu, který otevírá dveře povolaným a zavírá je před těmi, kteří nemají vejít, hovoří i dvacátá druhá kapitola proroka Izaijáše verš dvacet dva. Ve čtvrté kapitole se můžeme dočíst, že: *Všechny čtyři bytosti jedna jako druhá měly po šesti křídlech a plno očí hledících ven i dovnitř. A bez ustání dnem i nocí volají: „Svatý, svatý, svatý Hospodin, Bůh všemohoucí, ten, který byl a který jest a který přichází.“* (Zj 4,8) Je to stejná charakteristika panovníka, který sedí na svém trůnu, jak ji popsal ve své knize prorok Izaijáš v šesté kapitole druhý a třetí verš. Jan cituje i z jiných knih Starého zákona. Jako příklad si můžeme uvést úryvek z páté kapitoly: *Hle, zvítězil lev z pokolení Judova, potomek Davidův; on otevře tu knihu sedmkrát zapečetěnou.* (Zj 5,5) Ke lvíčeti přirovnává praotec Jákob kmen Juda v prorockých slovech ke svým synům před svou smrtí, jak jsou popsána v knize Genesis ve čtyřicáté deváté kapitole.

Odkazy na Starý zákon najdeme i v jiných listech a také ve Skutcích. Některými se budeme zabývat později, v souvislosti s konkrétními předobrazy v knihách Genesis a Exodus.

Velikonoční události, Ježíšova smrt a jeho vzkříšení, radikálně stanovily nový historický kontext, který staví staré texty do nového světla a upravuje jejich smysl.²⁵ Některé výrazy, které se před tím zdály nadsazené, je třeba od této chvíle brát doslovně. Autoři Nového zákona nově četli Starý zákon ve světle velikonočních událostí. Byli tak vedeni k tomu, že více než kdy jindy stvrzovali prorockou hodnotu Starého zákona.²⁶ Stejně tak i my, chceme-li poznat, co nám říká Starý zákon, musíme ho znovu nahlížet z pohledu toho, co známe ze Zákona Nového. Asi bychom nedostatečně pochopili smysl příchodu Krista na Zem a jeho oběti na kříži, kdybychom brali Starý zákon jako něco, co je přežitě, nedůležité nebo dokonce zbytečné.

Tridentský koncil zdůraznil, že oba Zákony je třeba uznávat a ctít se stejnou bázni, protože mají původ v jediném Bohu. Obsahují písemně zachycený obsah Zjevení a byly sepsány z vnuknutí Ducha svatého pod inspirací a jsou platné pro všechny doby. Zkušenost Izraele s Bohem je živnou půdou křesťanské víry. Znalost Starého zákona je proto nepostradatelná pro plné pochopení Nového zákona. A naopak, teprve po smrti a zmrtvýchvstání Ježíše Krista se Starý zákon otevírá v celé své hloubce. Oba Zákony tvoří jeden celek a vzájemně se osvětlují.²⁷ Velikonoční události tvoří vrchol Božího zásahu do dějin Izraele ku prospěchu celého lidstva.²⁸

Jan Heller říká: „Nemáme vnější formální důkaz, že Starý zákon tíhne ke Kristu a že je tedy Nový zákon jeho nejvlastnějším pokračováním a vyvrcholením. Je to otázka našeho stanoviska a našeho rozhodnutí, nebo řekněme rovnou – naší víry.“²⁹ „Výpověď, že Starý zákon tíhne ke Kristu, je tedy nejdříve ve vyznání. Nakolik se toto vyznání může zároveň stát i zjištěním?“³⁰ I z toho tedy vyplývá, že víra je při čtení a pochopení Bible velmi důležitá. Víra je postoj, ze kterého vychází naše přesvědčení, že Starý a Nový zákon spolu souvisí. Že vidíme Starý zákon jako jistou formu přípravy na příchod Krista Spasitele. Heller se ptá, „nakolik se toto vyznání

---

²⁵ Výklad Bible v církvi, Papežská biblická konference, str. 69.

²⁶ Tamtéž, str. 76.

²⁷ KOPPOVÁ J., Starý zákon – kniha pro dnešní dobu, Kostelní Vydří, Karmelitáni, 2003, str. 12.

²⁸ Výklad Bible v církvi, Papežská biblická konference, str. 70.

²⁹ HELLER J., Bůh sestupující – pokus o christologii Starého zákona, Praha, Kalich, 1994, str. 18.

³⁰ Tamtéž, str. 18.

může zároveň stát i zjištěním?‘ Jsme schopni najít souvislosti mezi Starým a Novým zákonem jen z pohledu víry, nebo můžeme ukázat na konkrétní případy?

2.2. Kristus a Starý zákon

A jak vnímal Starý zákon sám Kristus? Narodil se jako Žid a proto celý jeho život byl řízen Zákonem. Ježíš Zákon vždy dodržoval, nikdy se proti němu nestavěl. Dokonce ani v době svého veřejného působení ho nezavrhuje, jen se snaží ukázat za něj a nad něj. To nám dokazují jeho vlastní slova. *Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit Zákon nebo Proroky; nepřišel jsem zrušit, nýbrž naplnit. Amen, pravím vám: Dokud nepomine nebe a země, nepomine jediné písmenko ani jediná čárka ze Zákona, dokud se všechno nestane.* (Mt 5,17,18; srov. L 16,17) A dále vyzývá k jeho dodržování, dokonce varuje ty, kdo by tak nečinili, když říká: *Kdo by tedy zrušil jediné z těchto nejmenších přikázání a tak učil lidi, bude v království nebeském vyhlášen za nejmenšího; kdo by je však zachovával a učil, ten bude v království nebeském vyhlášen velkým.* (Mt 5,19) I ve zbývajících částech páté kapitoly Matoušova evangelia Ježíš hovoří o dodržování Mojžíšova zákona. Postupně rozebírá jednotlivá přikázání, která jsou vždy uvedena větou: ‚Slyšeli jste, že bylo řečeno‘, následuje jedno konkrétní přikázání, které pak Ježíš podrobně rozvádí. Žádné z nich neruší, nezpochybňuje, ani k němu nic vlastního nepřidává, pouze rozebírá detaily, abychom si mohli lépe uvědomit, co tato přikázání konkrétně zahrnují. Přesně tak, jak o tom mluví ve verších 17–19. Tím vlastně potvrzuje, že Starý zákon stále platí a že on, Ježíš, rozhodně není ten, kdo by stál proti zákonu.

Chce-li Nový zákon ukázat souvislost mezi Starým zákonem a konkrétní situací v životě Krista, bývá popisovaná situace zakončena větou: ‚To se stalo, aby se naplnilo Písmo‘. Ježíš se v mnoha konkrétních životních situacích odvolává na Starý zákon, aby ukázal, jak se určitá jeho část k němu vztahuje. Lukáš například popisuje Ježíšovo kázání v Nazaretě, kde po přečtení úryvku z knihy proroka Izaijáše Ježíš říká: *Dnes se splnilo toto Písmo, které jste právě slyšeli.* (Lk 4,21) Také příběh, který popisuje setkání učedníků, jdoucích do Emaus s Ježíšem. *Potom začal od Mojžíše a všech proroků a vykládal jim to, co se na něho vztahovalo ve všech částech Písma.* (Lk 24,27) Nebo o pár veršů dál, při zjevení v Jeruzalémě říká: *To jsem měl na mysli, když jsem byl ještě s vámi a říkal vám, že se musí naplnit všechno, co je o mě psáno v zákoně Mojžíšově, v Prorocích a Žalmech.* (Lk 24,44) Také v Janově evangeliu Ježíš dává poučení. *Zkoumáte Písma a myslíte si, že v nich máte věčný život; a Písma svědčí o mně.* (J 5,39)

Ježíš se v mnoha případech ve svém učení na Starý zákon odvolává, jako třeba v situaci, kdy využívá Mojžíšovo vyprávění o hořícím keři, aby připomněl praotce Abraháma, Izáka a Jáka,

když řeší se Saducei³¹ spor o vzkříšení. *A že mrtví vstanou, naznačil i Mojžíš ve vyprávění o hořícím keři, když nazývá Hospodina, Bohem Abrahámovým, Bohem Izákovým a Bohem Jákobovým.* (Lk 20,37)

Kristus tedy Zákon neodmítá, ani nesnižuje jeho hodnotu, jen se snaží jít více do hloubky v tom, co nám Starý zákon říká. Ukázat to, co v jeho době ještě nebylo tak zjevné a co můžeme plněji pochopit a objevit až ve světle Velikonočních událostí, vedeni Duchem svatým, kterého Kristus posílá po svém nanebevstoupení. Pak teprve se nám více zjevuje prorocká hodnota Starého zákona. Oba zákony totiž lidskými slovy nesoucími pečeť své doby vyjadřují to, co Bůh v dějinách různými prostředky zjevil sám o sobě a o svém plánu spásy. I když Kristus ustanovil Novou úmluvu svou krví, neztratily knihy První úmluvy svou hodnotu.³²

Tento vzájemný vztah obou částí Bible vystihl sv. Augustin, když říká: „*Novum Testamentum in Vetere latet, et in Novo Vetus pater*“ – tedy – „Nový zákon je skryt ve Starém a Starý je zjevený v Novém“.³³

Z toho, co bylo doposud uvedeno, tedy vyplývá, že Bible má svou pravou hodnotu pouze jako celek. I když je rozdělena na dvě části, není možné žádnou z nich vynechat bez toho, že bychom tím ztratili něco důležitého. Přesto, že její první část nese název Starý zákon, neznamená pojem ‚starý‘ totéž, co zastaralý, překonaný nebo zbytečný. Když čteme Starý zákon, čteme Bibli, kterou četl a používal Ježíš. Jsou to modlitby, které se Ježíš modlil, písně které zpíval, básně které se učil, proroctví o kterých přemýšlel. Vážil si každého ‚písmenka a čárky‘ hebrejských Písem. Čím více rozumíme Starému zákonu, tím více rozumíme Ježíši.³⁴

3. Předobrazy Krista v knihách Genesis a Exodus

Křesťanská Bible má dvě části Starý a Nový zákon. Židé, protože neuznávají Krista jako Spasitele, nepřijímají ani Nový zákon. Pak ovšem část Bible, kterou křesťané označují jako Starý zákon, pro ně není ‚Starým‘ zákonem. Nazývají ji ‚mikra‘ (čtení) nebo ‚Tenak‘, což je skratka odvozená ze začátečních písmen názvů tří jednotlivých částí Písma, to je: Tóra – Nebiím – Ketúbím, tedy Zákon – Proroci – Spisy.³⁵ První část, Tóra, znamená ‚učení‘ Boží, které se

---

³¹ Saduceové – skupina lidí, jejíž jméno bývá odvozováno od velekněze Sádoka, který působil na dvoře krále Davida. Jsou považováni za nábožensky méně horlivou skupinu. Často se přeli s farizeji. Nevěřili ve zmrtvýchvstání. Srov. VLKOVÁ G. I., Slovo Boží a slovo lidské, str. 39.

³² Výklad Bible v církvi, Papežská biblická komise, str. 86.

³³ , Tamtéž, str. 87.

³⁴ YANCEY P., Bible, kterou četl Ježíš, Praha, Návrat domů, 2002, str. 18.

³⁵ CHIOLERIO M., Blaze tomu, kdo slyší tato slova, str. 17.

dostává člověku jako návod k jednání. Je to soubor pěti knih, jejichž autorství je v židovské tradici připisováno Mojžíšovi a jsou chápány jako jakýsi „soubor přikázání“.³⁶

Knihy Genesis a Exodus jsou první dvě z pěti knih Tóry. V prvních kapitolách knihy Genesis je popsáno stvoření světa i člověka, následně jsou pak líčeny příběhy o životě prvních lidí a dalších generací. Tyto příběhy pak pokračují také v knize Exodus. V životních osudech konkrétních postav můžeme vidět velikou Boží lásku, která celé stvoření neustále provází a posiluje. Bohu na člověku záleží, je přece vrcholem jeho stvoření, proto i když se člověk od Boha mnohokrát odvrací, jak se dovídáme z příběhů Bible, on ho stále znovu přijímá zpět a uzavírá s ním stále novou smlouvu přátelství a partnerství. Tu nejdokonalejší smlouvu Bůh uzavřel s lidmi skrze Ježíše Krista, když *dal svého jednorozného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.* (J 3,16) Všechny smlouvy Starého zákona jsou jakousi přípravou na tuto dokonalou smlouvu skrze Ježíše Krista. Boží dary vyvolenému lidu Izraele, jsou v Kristu přivedeny k dokonalosti.³⁷ To, co jí předcházelo, má však kořeny už v těchto knihách Genesis a Exodus, tedy již v počátcích lidských dějin.

V předchozí části jsme si ukázali, že je možné spojit knihy Starého zákona, tedy dějiny židovství a knihy Nového zákona, počátek křesťanství, v jeden celek, ve kterém pak můžeme sledovat dějiny spásy.

Přicházíme tedy k hlavnímu tématu této práce, kterým jsou předobrazy Krista v knihách Genesis a Exodus. Není možné vidět v každém slově Starého zákona hned odkaz na Krista, ovšem stejně tak nemůžeme přehlédnout, že osudy, či charakteristické rysy mnoha Starozákonních postav se nápadně shodují s tím, jak žil, co konal a čím pro nás byl (a stále je) Ježíš Kristus. V situaci, kdy je Abraham rozhodnut obětovat svého jediného syna, nebo tehdy, kdy Izraelité obětují beránka za svoje hříchy, je možné vidět tuto podobnost s Kristem.

V následující části se tedy pokusíme najít co nejvíce míst v prvních dvou knihách Bible, které nějakým způsobem ukazují na Krista.

3.1. Předobrazy Krista v knize Genesis

Knihy Genesis je první knihou Bible, pokud se týká jejich uspořádání. To však neznamená, že byla také jako první napsána. Nedá se totiž předpokládat, že by Pentateuch, jehož součástí kniha Genesis je, vznikl v době před exodem, který je datován do období kolem r. 1200 př. Kr. První písemné prameny tedy vznikají až později.³⁸ Podle většiny odborníků dostal Pentateuch svou

---

³⁶ GRELOT P., Zákon, in Slovník biblické teologie, Academia, Praha, 2003, ed. LÉON-DUFOUR X., str. 586.

³⁷ MOLONEY F. J., Sacra Pagina – Evangelium podle Jana, Kostelní Vydří, Karmelitáni, 2009, str. 121.

³⁸ VLKOVÁ G. I., Slovo Boží a slovo lidské, str. 30.

konečnou formu po exilu.³⁹ Což můžeme vidět, když srovnáme knihu Genesis s babylonskými mýty. Značně zde totiž vyniká podobnost motivů. Ovšem je zde zásadně odlišné pojetí božstva, člověka i jejich vzájemného vztahu.⁴⁰

Vidíme tedy, že otázka vzniku Pentateuchu není vůbec jednoduchá. Existuje mnoho názorů. Patrně se zde míchá vícero tradic. Je tedy pravděpodobné, že tato kniha nevznikla najednou, ale postupným skládáním různých pramenů, dříve předávaných v ústní tradici. Události popisované v knize Genesis pojímají velmi dlouhé časové období, dokonce několik století. Mojžíš měl jistě s Bohem přímý kontakt, což nám dokládá například úryvek z knihy Exodus, který říká: *A Hospodin mluvil s Mojžíšem tváří v tvář, jako když někdo mluví se svým přítelem.* (Ex 33,11)⁴¹ Některá vyprávění jsou však pouze písemně zaznamenanou tradicí. K čemuž nás vede i fakt, že některé události jsou v knize Genesis popisovány vícekrát a různými způsoby. Například dvě zprávy o stvoření světa (Gn 1,1-2,3 a Gn 2,4-25), dva rodokmeny Kaina-Kenana (Gn 4,17 a Gn 5,12-17), dva kombinované příběhy o potopě (Gn 6-8), nebo dvojí příběh uzavření smlouvy s Abrahámem (Gn 15 a 17) a jiné.⁴² Pisatel ponechává v textu obě dvě zprávy plynout vedle sebe a vůbec neřeší to, že jsou do jisté míry odlišné. Chce nám tím ukázat na podstatu těchto sdělení. Nejde totiž ani tak o to, JAK (jakými prostředky Bůh jedná), ale především PROČ (jaký smysl má tato situace v životě člověka).

Hlavní význam nejen knihy Genesis, ale celého Písma je totiž teologický. Například v příběhu o potopě se dost podrobně popisují parametry archy, jistě to není věc podružná, jinak by si pisatel nedal tak záležet na všech těch detailech, které zřejmě mají dodat důvěryhodnost tomuto příběhu. Pro náš pohled je však mnohem větší význam tohoto vyprávění v tom, že hovoří o hříchu, soudu, vykoupení a novém životě.⁴³ Vzhledem k tomu, že hledáme souvislosti těchto příběhů se samotným Kristem, je pro nás tento teologický pohled o to důležitější.

Přejdeme tedy ke konkrétním osobám a událostem a hledejme v nich toho, který byl od počátku předpověděný a očekávaný.

3.1.1. Adam

První verše knihy Genesis jsou oslavnou básní na Boží stvořitelské dílo, jehož vyvrcholením je stvoření člověka. V této konečné fázi stvoření Bůh říká: *„Učiňme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby“* (Gn 1,26). Následující verš nám říká, že tento svůj záměr Bůh také

---

³⁹ Doba trvání Babylonského exilu: 587-539 př. Kr.

⁴⁰ VLKOVÁ G. I., Slovo Boží a slovo lidské, str. 32.

⁴¹ WRIGHT J. S., THOMPSON J. A., Genesis, první kniha Mojžíšova, in Nový biblický slovník, Praha, Návrat domů, 1996, ed. DOUGLAS J. D., str. 266.

⁴² CHIOLIREO M., Blaze tomu, kdo slyší tato slova, str. 41.

⁴³ WRIGHT J. S., THOMPSON J. A., Nový biblický slovník, str. 267.

uskutečnil. *Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím* (Gn 1,27). Stvoření člověka má v Božím stvořitelenském díle výsadní postavení. „Člověk je jediný tvor na zemi, kterého Bůh chtěl pro něho samého.“⁴⁴ Bůh prokázal svému tvorovi tak nepochopitelně velkou lásku a vyznamenání tím, že ho připodobnil sobě. Člověk byl vyznamenán podobností s Bohem a tím vyniká nad celé tvorstvo.⁴⁵ Je směřován k tomu, aby utvářel vztah s Bohem. Je stvořen podle Božího obrazu, povolán uskutečnit své lidství v daru příbuznosti s Bohem⁴⁶

Bůh tedy stvořil svět a také prvního člověka Adama,⁴⁷ *prach ze země* (Gn 2,7), který ve své osobě zastupuje (spolu s Evou) celé lidstvo.⁴⁸ Předkládají se nám zde dvě zprávy o stvoření světa (Gn 1,1-2,3 a Gn 2,4-25), mezi kterými jistě nepřehlédneme odlišnosti. Pro Biblického spisovatele není důležité, jak člověk vznikl, nýbrž co člověk je a proč ho Bůh stvořil.⁴⁹ Proto zde tyto zprávy ponechává společně, aniž by dále jakkoli řešil různost jejich obsahů.

V čem spočívá podobnost mezi Adamem, prvním člověkem⁵⁰ a Ježíšem? Bůh svěřil Adamovi důležitý úkol. Směl pojmenovat všechny stvořené živočichy. *Když vytvořil Bůh ze země všechnu polní zvěř a všechno nebeské ptactvo, přivedl je k člověku, aby viděl, jak je nazve.* (Gn 2,19) Člověk není samotným Bohem, ale je Božím obrazem. Tuto skutečnost si uvědomuje na základě příkazu, aby se podílel na Božím stvořitelenském díle, ovládl a podrobil si zemi.⁵¹ Volat jménem, dávat jméno, znamená v semitské kultuře, zmocňovat se samé podstaty věcí, znát niternou skutečnost stvořeného a stvoření.⁵² Získat nad pojmenovaným nadvládu, povýšit se nad to. Když tedy Bůh pověřil Adama, aby pojmenoval všechnu zvěř, dal mu tím vše toto k užívání, vše mu podřídil. To nás přivádí k úryvkům Nového zákona, které mluví o tom, jak Bůh vše podřídí Kristu: *Otec miluje Syna a všechnu moc dal do jeho rukou.* (J 3,35; srov. Mt 22,44; 1Kor 15,25; Ef 1,22; Žd 2,8) V Janově evangeliu můžeme z tohoto úryvku poznat lásku, která existuje mezi Otcem a Synem. Jako stvrzení tohoto vztahu je to, že Otec mu všechno dal. Všechna Ježíšova slova a činy pak plynou z tohoto vztahu.⁵³ V Matoušově evangeliu je tato věta součástí debaty, týkající se správného výkladu Žl 110,1. Tento text poskytl tvrzení, čerpané z Bible, křesťanům, kteří již měli za to, že Ježíš je klíčem k výkladu izraelských posvátných písem a že je Pán.⁵⁴ Vidíme, že Bůh stvořil Adama, aby mu svěřil všechno své stvoření a tím je podobný Kristu, protože i jemu Bůh svěřil moc nad celým stvořeným světem.

Je tu však něco, co tuto podobu Adama s Kristem narušilo. Byl to hřích. Člověk byl povolán, aby v důvěře v Boží slovo, ve kterém mu bylo všechno dáno, učinil jasné znamení své závislosti a podřízenosti. Znamení, které by jasně ukazovalo na svobodnou odpověď člověka na to, co ho pojí s Bohem, tedy vztah stvoření ke Stvořiteli. Nejeví se nám to jako veliký požadavek, ale

⁴⁴ GS čl. 24.

⁴⁵ LÄPPLE A., Úvod do Starého zákona, Česká katolická charita, Praha, 1972, str. 37.

⁴⁶ AMBROS P., Teologicky milovat církev, Olomouc, 2003, str. 62.

⁴⁷ Adamah – země, půda.

⁴⁸ PETRÁČEK T., Předobrazy Krista ve Starém zákoně, Kostelní Vydří, Karmelitáni, 2007, str. 14.

⁴⁹ LÄPPLE A., Úvod do Starého zákona, str. 38.

⁵⁰ Slovo Adam je v Bibli užito ve dvou významech. Buďto označuje jednoho, prvního člověka, nebo celé lidstvo.

⁵¹ CHIOLERIO M., Blaze tomu, kdo slyší tato slova, str. 51.

⁵² Tamtéž, str. 50.

⁵³ MOLOVEY F. M., Sacra Pagina- Evangelium podle Jana, str. 137.

⁵⁴ HARRINGTON D. J., Sacra Pagina-Evangelium podle Matouše, Kostelní Vydří, Karmelitáni, 2003, str. 346.

mnohdy jsou těžké i maličkosti.⁵⁵ První lidský, tedy i Adamův hřích. Narušil obraz Boží v člověku, k němuž byl člověk stvořen a současně jakoby postavil Adama do protikladu s Kristem. Adam v Boží zkoušce věrnosti a víry selhal, zhřešil. Kristus však obstál ve všech pokušeních, které mu ďábel přichystal.⁵⁶

Srovnejme si nyní situaci v rajske zahradě, ve chvíli, kdy had (ďábel) pokouší prvního člověka a situaci, kdy je Kristus pokoušen po čtyřiceti dnech strávených na poušti. Bible nám říká: *Žena viděla, že je to strom, s plody dobrými k jídlu, lákavý pro oči, strom slibující vševedoucnost.* (Gn 3,6) Lukášovo evangelium popisuje příběh pokušení na poušti, ve kterém se dozvídáme, že ďábel říká Ježíšovi: „*Jsi-li Syn Boží, řekni tomuto kmeni, ať je z něho chléb.*“ (L 4,3) Pak mu ukazuje všechna království světa a znovu ho láká: „*Tobě dám všechnu moc i slávu těch království.*“ (L 4,6) A do třetice mu říká, po té co ho postavil na vrcholek chrámu v Jeruzalémě: „*Jsi-li Syn Boží, vrhni se odtud dolů; vždyť je psáno, andělům svým dá o tobě příkaz, aby tě chránili.*“ (L 4,9-10) Je zde tedy nápadná podobnost mezi pokušením, které ďábel přichystal prvním lidem a tím, ve kterém musel obstát Ježíš. A tam, kde Adam selhal, Kristu obstál. Byl nám podobný ve všem, kromě hříchu. (srov. Žd 4,15) Tato skutečnost ho opravňuje a uschopňuje přinášet výkupnou oběť za naše hříchy. To, co první Adam pro lidstvo svým selháním ztratil, to Kristus, druhý Adam svou dokonalostí, naprostou a bezvýhradnou odevzdaností a poslušností Bohu, zase dokázal získat zpět. Nový Adam, jako ten, který obnoví původní dokonalost prvního stvoření.⁵⁷

Kristus přišel na tento svět, zde žil, učil, trpěl, obětoval se, zemřel a poté vstal z mrtvých. Je předobrazem pro nového člověka, narozeného z vody a z ducha (srov. J 3,5), který se tak stává novým stvořením, který žije podle Krista a je určen pro Boží království. Úkolem, či cílem každého křesťana je, co nejvíce se podobat Kristu, ve kterém máme obraz Boha, toho Boha, k jehož obrazu a podobě byl člověk stvořen a napravit tak porušení tohoto obrazu v člověku, ke kterému došlo, když se člověk dopustil (či stále dopouští) hříchu. Jelikož Kristus je obrazem Boží nesmrtelnosti, protože je prvorozeným z mrtvých skrze Vzkříšení, jedinečný obraz stvoření v jeho dokonalosti a jednotě, zamýšlené Stvořitelem. Je počátkem stvoření i obnovy ve stvoření novém.⁵⁸

3.1.2 Protoevangelium

Význam tohoto slova bychom mohli přeložit jako „první evangelium“, nebo spíše „předevangelium“. Je to tedy něco, co přichází dříve, než evangelia, které známe z Nového zákona. Zeptáme-li se, co je evangelium, jako odpověď dostaneme definici, která říká:

---

⁵⁵ CHIOLERIO M., Blaze tomu, kdo slyší tato slova, str. 53-54.

⁵⁶ Pokušení na poušti viz. Mt 4,1-11; Mk 1,1-2; L 4,1-13.

⁵⁷ PETRÁČEK T., Předobrazy Krista ve Starém zákoně, str. 15.

⁵⁸ LAMARCHE P., Obraz, in Slovník biblické teologie, str. 288.

evangelium je slovo řeckého původu, které znamenalo dobrou zvěst, zvláště zprávu o vítězství.⁵⁹ Křesťan chápe význam slova evangelium jako dobrou zvěst o tom, že Kristus přišel na svět jako ten, kdo byl z dávná předpověděný a očekávaný spasitel. Na tom je založena podstata podobnosti této situace s Kristem.

V první řadě bychom si měli uvědomit, oč tu vlastně jde, z čeho tato situace vychází. Je to Boží zjevení, které nám chce ukázat současný stav lidstva, jeho potřebu vykoupení a první příslib tohoto vykoupení.⁶⁰

Třetí kapitola knihy Genesis nám popisuje situaci v ráji. Všechno je zde dokonalé, člověk si tu žije spokojeně, protože je mu vše dáno k dispozici. Náhle se zde však objevuje had. Je ovšem jako jiná zvěř poddán člověku, takže zdánlivě nehrozí žádné nebezpečí. Má však překvapivě podivuhodné znalosti o Božích věcech a zneužívá jich, aby narušil stvořitelské řády.⁶¹ Člověk je tedy sveden, staví se proti Bohu a první hřích je na světě.

Nemluvíme zde tedy o konkrétní osobě, jako doposud, ale o konkrétní události, která se stala po té, kdy se člověk (Adam a Eva), svým neuposlechnutím Boha, zbavil všech privilegií Bohem mu daných a „propadl smrti“. Pád prvních lidí bychom neměli nijak podceňovat. Byla to událost, můžeme říct tragická. Bylo tím pošlapáno to nejkrásnější, co tu doposud bylo. Člověk to všechno dostal nezaslouženě, z milosti, proto se tato ztráta stává neodčinitelnou.⁶² Bůh v této chvíli člověka trestá za jeho hřích, ale nezavrhne ho zcela. Naopak přislíbujeme Spasitele, tedy toho, který přijde, aby obnovil původní dokonalý stav, který Bůh zamýšlel při stvoření. Bůh, který je v této chvíli lidmi odstrčený a zhanobený, slibuje nápravu a vykoupení. Tato situace nám ukazuje hned na začátku dějin, že máme co dočinění s Bohem, který je láska a milosrdenství, nikoli s Bohem pánovitým a krutým.⁶³

Bůh zde vynáší soud nad hadem, který svedl člověka k hříchu i nad člověkem, který se nechal svést. Současně ale dává naději, že se člověk bude moci jednou zase k Bohu navrátit. „*Mezi tebe a ženu položím nepřátelství, i mezi símě tvé a símě její. Ono ti rozdrtilí hlavu a ty jemu rozdrtilíš patu.*“ (Gn 3,15) Had tedy udělal konec ráji a tím započal velký příběh, který se táhne celým lidským bytím. On sice každý den tohoto bytí znovu vítězí, ale z konečného vítězství se radovat nebude. Neboť z klína ženy vzejde jeho přemožitel a ten mu nakonec rozšlápně hlavu.⁶⁴ To, co vychází z hada, z ďábla, tedy hřích a proti tomu stojí ten, který vyšel ze ženy, Kristus. Hadovi bylo předpovězeno, že svému protivníkovi zasáhne patu, tedy ho zraní, ale ne smrtelně. Naproti tomu sám bude zasažen do hlavy. Zemře-li hlava, tělo není schopno samostatného života, umírá také.

Už jsme zde hovořili o Kristu, jako novém Adamovi. Je však také třeba říci, že Panna Maria bude tou, která přivede na svět Syna, jenž se stane naplněním tohoto příslibu přemožitele zla. V Novém zákoně pak z tohoto potomstva ženy, které pokračuje v potomstvu Abraháma a nabývá

---

⁵⁹ MOLLAT D., Evangelium, in. Slovník biblické teologie, str. 107.

⁶⁰ MIKULÁŠEK F., Starý zákon, co nám říká, Praha, 1993, str. 27.

⁶¹ Výklady ke Starému zákonu, Česká biblická společnost, Praha, 1991, str. 35.

⁶² MIKULÁŠEK F., Starý zákon, co nám říká, str. 29.

⁶³ Tamtéž, str. 29.

⁶⁴ Tamtéž, str. 22.

vrcholu v potomku Davidově, přichází naplnění v Ježíši Kristu.⁶⁵ Kniha zjevení popisuje událost, kdy je svržen drak, ten dávný had zvaný ďábel a tím přišlo spasení a vláda Boha a jeho Mesiáše, skrze vítězství pro krev Beránkovu. (srov. Zj 12,9-11) Zde tedy můžeme vidět spojení této události zaslíbení Spasitele a Vykupitele všech hříchů s osobou Ježíše Krista, Beránka obětovaného za hříchy světa.

3.1.3. Ábel

Čtvrtá kapitola knihy Genesis začíná příběhem dvou bratrů, Kaina a Ábela, synů Adama a Evy. Dovídáme se v něm, že Kain byl zemědělec a Ábel pastýř. Tato povolání nebyla vybrána náhodně. Exegeté v nich vidí vyjádření rivality mezi nomádky a jejich kočovným, tedy nejistým způsobem života a usedlými blahobytnými rolníky.⁶⁶ V Izraeli bylo zemědělství pro svoji závislost na koloběhu přírody považováno za povolání spjaté s baalismem a jinými přírodními kulty, zatímco pastýřství mělo své zvláštní postavení.⁶⁷

Když nám tedy svatopisec objasnil vztahy a povolání hlavních postav příběhu, říká dále: *Po jisté době přinesl Kain Hospodinu obětní dar z plodin země. Také Ábel přinesl oběť ze svých prvorozených ovcí a z jejich tuku.* (Gn 4,3-4) Náhle se zde objevuje bohoslužba, bez toho, aby byla nějak blíže uvedena, či rozváděna.⁶⁸ To důležité, co nám chce tento text sdělit, je totiž obsaženo v tom, co následovalo. Oba bratři, Kain i Ábel, obětovali Bohu z plodů své práce. *I shlédł Hospodin na Ábela a na jeho obětní dar, na Kaina však na jeho obětní dar neshlédł. Proto Kain vzplanul velikým hněvem a zesinal v tváři.* (Gn 4,4-5) Opět se zde neřeší, otázka, proč Bůh shlédł či neshlédł na danou oběť. Bůh má právo jednat, jak chce. *Smiluji se však, nad kým se smiluji a slituji se, nad kým se slituji.* (Ex 33,19) Kain tedy nemá automaticky právo na Hospodinovu přízeň. Boha si nelze koupit a své rozhodnutí nemusí vysvětlovat.⁶⁹

Přesto Kain vzplanul hněvem. Z katechismu víme, že hněv je jeden ze sedmi hlavních hříchů. Jsou to hříchy velmi závažné, vždyť Kaina přivedli až k tomu, že zabil vlastního bratra. Ti, kteří si mněli být navzájem oporou, pomáhat jeden druhému, najednou stojí proti sobě. Kain, který měl jako starší bratr Ábela spíše chránit a pomáhat mu, stává se v důsledku tohoto hříchu jeho nepřítelem, vrahem. Již zde můžeme vidět jistou podobnost Ábela s Kristem. Ježíš byl Žid a byli to právě jeho bratři ve víře, kteří tak tvrdošijně trvali na svém: *Ukřižuj ho!* (Mt 27,22.23; Mk 15,13.14; L 23,21.23; J 19,6) Nebyla to sice ruka nikoho z nich, která by zabila, ale zatvrzelost jejich srdce nakonec stejně skončila smrtí jejich bratra. Před Bohem nezůstane nic skryto, a proto nepřehlédł ani tento Kainův čin.

⁶⁵ POSPÍŠIL C. V., Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel, str. 39.

⁶⁶ KOPPOVÁ J., Starý zákon - kniha pro dnešní dobu, str. 32.

⁶⁷ Výklady ke Starému zákonu, str. 41.

⁶⁸ PETRÁČEK T., Předobrazy Krista ve Starém zákoně, str. 18.

⁶⁹ Tamtéž, str. 18.

Ten, kdo zmaří lidský život, dopouští se velkého zla, ale i Kain byl člověk i on byl Božím stvořením. Proto ho Bůh okamžitě nezavrhuje, ale navazuje s ním rozhovor, ve kterém mu dává najevo, že ví, co se stalo, když říká: *Krev tvého bratra křičí ke mně ze země.* (Gn 4,10) Na tuto Ábelovu krev se odvolává evangelista Matouš, když kritizuje chování zákoníků a farizeů ke křesťanským misionářům a hrozí pomstou za jejich prolitou krev.⁷⁰ Nejde ovšem jen o přední představitele Židů, odpovědné i za smrt Ježíše Krista, ale o všechny nevinné, nespravedlivě vydané na smrt, jejichž prolitá krev volá po pomstě. Tu pak konkrétně řeší Zjevení Janovo, když říká: *Těm, kdo prolili krev svatých a proroků, dal jsi pít krev; stalo se jim po zásluze!* (Zj 16,6) a na jiném místě stejné knihy: *Ve tvých zdech tekla krev proroků a svatých a všech zavražděných na zemi.* (Zj 18,24) Je zde však výmluvnější krev než Ábelova, a to krev Kristova. Nevolá po pomstě, ale po odpuštění.⁷¹ *Ježíš řekl: Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí.* (Lk 23,34) Takto jednal už Bůh s Kainem. Netrvá na pomstě za prolitou krev Ábelovu. Sice Kaina trestá, ale nežádá život za život. Je to proto, aby ukázal, že zlo nejde zastavit násilím, novým zlem, ale naopak, řešením je milost a odpuštění. Proto Bůh chrání Kaina znamením, aby se kruh násilí a pomsty neuzavřel, ale aby mohl začít nový život.⁷² List Židům nám ukazuje, že i první křesťané si uvědomovali souvislost krve Kristovy a Ábelovy, když říká: *A před Ježíšem, prostředníkem nové smlouvy a před jeho krví, která nás očisťuje, neboť volá naléhavěji, než krev Ábelova.* (Žid 12,24) V souvislosti s touto teologií krve církevní otcové často vyslovovali myšlenku, že Ábel začal ‚církev před církví‘.⁷³

Ábel se v tomto příběhu stává velkým symbolem i přesto, že vlastně nepromluvil jediné slovo. Pouze přinese Bohu svou oběť. I v tom můžeme vidět podobnost s Kristem. On také, když byl vyslýchán u velekněze Kaifáše a jím obžalován před Pilátem, nic neodpovídá. Mlčí, jako beránek vedený na porážku. Jak je to předpovězeno u proroka Izaijáše: *Byl trápen a pokořil se, ústa neotevřel; jako beránek vedený na porážku, jako ovce před střihači zůstal němý, ústa neotevřel.* (Iz 53,7) I Kristus tedy mlčí, nijak se nebrání, pokorně přijímá to, co má přijít. Jen jako oběť je mnohem dokonalejší než Ábelova. Má totiž výkupnou hodnotu pro celé lidstvo. Ježíš se tak identifikuje nejen s Ábelem, ale se všemi, kdo zahynuli kvůli lidské neschopnosti milovat a odpouštět, se všemi, jejichž krev křičí ze země k Bohu. Tento Bohem milovaný a vyvolený Syn přináší do světa zkaženého hříchem lásku, jako lék na tuto nemoc. Kainova neschopnost nést zodpovědnost, napravil svou absolutní zodpovědností jediného člověka za celé lidstvo. Křik krve Ábelovy je utišen usmiřující a hojící krví Kristovou. Ábel koná bohoslužbu a jako oběť přináší Bohu *prvorozené ze svých ovcí.* (Gn 4,4) Kristova bohoslužba je celý jeho život a oběť, kterou je on sám, Bůh bez výhrad přijímá. Ábela zabila pýcha, hněv a žárlivost ze strany jeho bratra a právě to vedlo i Židy, strážce Mojžíšova zákona, k tomu, že nepoznali Boží vůli a jejich zaslepenost a zatvrzelost srdce přivedla Ježíše až na kříž.⁷⁴ A tak Ježíšova smrt na kříži má předobraz právě v Ábelově starozákonní oběti a my si ji dodnes připomínáme v liturgii při

⁷⁰ HARRINGTON D. J., *Sacra Pagina – Evangelium podle Matouše*, Kostelní Vydří, Karmelitáni, 2003, str. 357.

⁷¹ GRELOT P., Ábel, in *Slovník biblické teologie*, str. 1.

⁷² *Výklady ke Starému zákonu*, str. 44.

⁷³ LÄPPLE A., *Úvod do Starého zákona*, str. 75.

⁷⁴ PETRÁČEK T., *Předobrazy Krista ve Starém zákoně*, str. 19.

modlitbě po proměňování v prvním mešním kánonu: „Shlédni na ně s vlídnou a jasnou tváří. Přijmi je se zalíbením, jako oběť svého služebníka, spravedlivého Ábela ...“

3.1.5. Noe

Nejnovější výzkumy doby prehistorické nám ukazují, že poslední éru doby ledové můžeme datovat do období přibližně před sto tisíci lety. Následná doba post-ledová je pak dobou všeobecného tání. Je zřejmé, že v této době se vyskytovaly četné a rozsáhlé záplavy a právě ve vzpomínkách na toto období můžeme vidět historické jádro příběhů o potopě.⁷⁵ Důvodem velkých a rozsáhlých záplav však nemuselo být pouze tání ledovců. S novou teorií přicházejí geofyzikové William Ryan a Walter Pitman, kteří zkoumali oblast Černého moře. Z výsledků jejich výzkumů vzešla teorie o potopě, která vznikla jako důsledek zemětřesení, které rozlomilo pruh pevniny. Následně se začala valit voda přes Bospor do Černého moře, které původně bylo jen sladkovodním jezerem. Jeho hladina se začala velmi rychle zvedat a voda zaplavovala denně oblast asi dvou kilometrů.⁷⁶ I tato událost tedy mohla být základem příběhu potopy.

Není však důležité, abychom dokázali přesně určit dobu, či místo. Podstatné je především to, že svatopisec do této vzpomínky na potopu vložil věčné poučení o Boží spravedlnosti a Božím milosrdenství, o zlovolnosti člověka a o spáse, jež je dopřána spravedlivému.⁷⁷ Smysl tohoto vyprávění je především teologický. Příběh Noeho se nám postupně otevírá v pěti kapitolách knihy Genesis.⁷⁸ Biblické vyprávění o potopě se v mnohém blíží babylonskému ‚Eposu o Gilgamešovi‘. V něm však potopu způsobí rozbroje mezi božstvy, zatím co Bible popisuje potopu jako trest pro lidstvo, které zcela propadlo hříchu.⁷⁹ Zpráva o potopě světa obsahuje na mnoha místech zdvojení textu. Některé části se opakují a můžeme mezi nimi najít i určitý drobný rozpor. To vede k domněnce, že autor použil k sestavení příběhu více pramenů, stejně jako při popisu stvoření světa v první a druhé kapitole knihy Genesis.⁸⁰ Autor však obě zprávy ponechává plynout současně. Jednak proto, že mu patrně záleželo na tom, aby nevynechal nic důležitého a pak také, jak bylo již řečeno, nejde zde ani tak o historickou či faktografickou přesnost, ale význam tohoto biblického textu je především teologický.⁸¹

⁷⁵ CHIOLERIO M., Blaze tomu, kdo slyší tato slova, str. 39.

⁷⁶ KOUKAL M., Byla opravdu biblická potopa? Dostupné na internetu www.21stoleti.cz/viev.php?cisloclanku=2004052106

⁷⁷ Jeruzalémská Bible, str. 49.

⁷⁸ Jsou to kapitoly 6-10, přičemž poslední kapitola nepojednává přímo o Noem, ale je spíše jakýmsi výčtem budoucích pokolení, která vzejdou z Noemových synů, Šéma, Cháma a Jefeta.

⁷⁹ KOPPOVÁ J., Starý zákon – kniha pro dnešní dobu, str. 33.

⁸⁰ RYŠKOVÁ M., SCHRÖTTER J., Stručný úvod do Pisma svatého, Praha, Scriptum, 1991, str.70, srov. LÄPPLE A., Úvod do Starého zákona, str. 77-81.

⁸¹ Tamtéž, str. 71.

V úvodu šesté kapitoly Genesis pisatel hned dvakrát za sebou předkládá stav tohoto světa. Tím zdůrazňuje, jak velmi je člověk i stvoření zasaženo zlem. *Rozmnožila se zlovůle člověka a každý výtvar jeho mysli i srdce je v každé chvíli jen zlý.* (Gn 6,5) *Země však byla před Bohem zkažená a plná násilí. Bůh pohleděl na zemi; byla zcela zkažená, protože celé tvorstvo pokazilo na zemi svou cestu.* (Gn 6,11-12) I přes tuto zkušenost a zvrácenost světa, Bůh přece jen nalézá spravedlivého, bohabojného a pokorného člověka. *Neboť vidím, že ty jsi v tomto pokolení jediný můj spravedlivý.* (Gn 7,1)

Ale Noe našel u Hospodina milost. (Gn 6,8) Bůh mu dává poznat své plány se stvořením, dává mu pokyny, co má udělat a *Noe udělal všechno přesně tak, jak mu Bůh přikázal.* (Gn 6,22) Byl to projev a také osvědčení jeho víry, jež má být příkladem také pro lidi nové smlouvy v Kristu.⁸²

Jeden z židovských pramenů, midraš k Pentateuchu říká, že Noe s budováním archy otálel, aby dal příležitost svým současníkům k pokání a tím možnost záchrany před potopou. Stává se navíc prostředníkem univerzální smlouvy Boha s veškerým živým tvorstvem, která je pak pro židovské náboženství znamením spásy, kterou Bůh nabídl všem.⁸³ Postaven před neustálé prohřešky člověka, Bůh stále nalézá způsob, jak ne pouze definitivně neodsuzovat, nýbrž dokonce nalézá cestu nápravy prostřednictvím ‚zbytku‘: potomka, který rozbije hlavu hada, Noeho, který obnoví stvoření, jako nový Adam.⁸⁴ Můžeme tedy sledovat linii spásy, zaslíbení Boží záchrany pro celé stvoření, které začíná již u Adama, pokračuje v protoevangeliu a i Noe je jeho součástí. Tím, že si ho Bůh vybral pro tento veliký úkol záchrany života na zemi, stává se Noe předobrazem Krista. Skrze jednoho člověka přichází spása a nový život pro celé lidstvo.

Závěr sedmé kapitoly ukazuje, jaké důsledky měla potopa: *Tak smetl Bůh vše, co povstalo, co bylo na povrchu země: od lidí až po zvířata, po plazy a nebeské ptactvo, všechno bylo smeteno ze země. Zachován byl pouze Noe a to, co s ním bylo v arše.* (Gn 7,23) Nový zákon nám říká, že první bude vzkříšený Kristus, pak ti, co jsou Kristovi, až přijde. To, co je s Noem v jeho arše, je zachráněno. Ti, co jsou s Kristem v jeho ‚arše‘, postavené ne již ze dřeva, ale z víry v něho, jsou spaseni.

Bůh dává Noemu do rukou všechno stvoření, všechno mu podřizuje, tak jako kdysi Adamovi a stejně tak, jako dal všechno za podnož ke Kristovým nohám. (srov. Mt 22,44) Noe se stává prostředníkem smlouvy mezi Bohem a veškerým živým tvorstvem, jejímž znamením je duha a základem je sedm přikazů, jakýchsi přírodních zákonů, které platí pro všechny.⁸⁵ Stejně tak Bůh uzavírá později smlouvu, jejímž prostředníkem je Mojžíš a základem této smlouvy je Desatero, tato smlouva je dokonalejší, propracovanější. Vrcholem těchto vztahů mezi Bohem a člověkem je pak smlouva, jejímž prostředníkem je sám Kristus a která přivádí k naplnění všech Božích zaslíbení. Jejím základem pak je víra v Ježíše Krista a život podle něho. Již smlouva s Noem je však v židovském náboženství znamením spásy, kterou Bůh nabízí všem, tedy i pohanům.⁸⁶

---

⁸² Výklady ke Starému zákonu, str. 54.

⁸³ CHIOLERIO M., Blaze tomu, kdo slyší tato slova, str. 47.

⁸⁴ Tamtéž, str. 46.

⁸⁵ Tamtéž, str. 47.

⁸⁶ Tamtéž, str. 47.

Příběh o potopě nám chce ukázat Boha, který může zachránit i z té největší zkázy a neštěstí. Je to předobraz a symbol vykoupení. Noe byl vyvolen, aby ze zuřícího živlu přivedl k novému životu sebe a celé své potomstvo. Stejně tak byl Kristus přibitý na kříž, obklopen temnotou smrti, která je důsledkem hříchu, vyvolen ke spáse své i všech, kdo v něho uvěří, aby byli vráceni k novému životu.⁸⁷

V kapitole 7 verše 13-16 je znovu podrobně popsáno vše, co má být v arše zachráněno. Noe, všichni členové jeho rodiny a podrobně všechny skupiny tvorstva, aby bylo patrné, že Boží milost zachraňuje v plnosti. Stejně tak přináší Kristus spásu a vykoupení pro celý svět, neboť svou smrtí na kříži se obětoval za všechny.

3.1.6. Abrahám

Doposud byla řeč o všech lidech, všech národech. Počínaje Abrahámem je pozornost soustředěna na něj a jeho potomstvo. On je zakladatel vyvoleného lidu. Skrze něho se dostává požehnání pro všechny.⁸⁸ „*Převelice tě rozplodím a učiním z tebe pronárody, i králové z tebe vzejdou. Smlouvu mezi sebou a tebou i tvým potomstvem ve všech pokoleních činím totiž smlouvou věčnou, že budu Bohem tobě i tvému potomstvu. A tobě i tvému potomstvu sávám do věčného vlastnictví zemi, v níž jsi hostem, tu celou zemi kenaanskou. A budu jim Bohem.*“ (Gn 17,6-8) Praotec vyvoleného národa zaujímá v dějinách spásy jedinečné místo. Jeho povolání je počáteční fází realizace Božího záměru i ukazatelem základní orientace pro celou budoucnost.⁸⁹

Smyslem životního příběhu Abraháma i ostatních patriarchů je otevřít izraelskému lidu oči, aby viděl nezaslouženou milost Božího řízení, aby zachoval věrnost ‚Bohu svých otců‘.⁹⁰ Rčení ‚Bůh otců‘, respektive ‚Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jakobův‘ je ve Starém zákoně tak základní formule, že se dá po celou dobu patriarchů předpokládat přímý a nepřetržitý vývoj představy o Bohu. Od Boha osobního, přes Boha ochránce, Boha rodinného, k Bohu národnímu a posléze všesvětovému.⁹¹ Víra v Boha se zde očišťuje a dozrává ve smyslu monoteismu.⁹² Příběh patriarchů není nic jiného, než příběh důvěry.⁹³

Absolutní víra a důvěra Bohu, která je ochotna jít až za hranici smrti, je právě tím, co činí z Abraháma předobraz Krista. Bůh si volí Abraháma, aby se stal počátkem, z něhož vznikne zvláštní, vyvolený národ,⁹⁴ kterému se chce Bůh zvláštním způsobem sdělovat, neboť z tohoto

---

⁸⁷ MIKULÁŠEK F., Starý zákon, co nám říká, str. 38.

⁸⁸ CHIOLERIO M., Blaze tomu, kdo slyší tato slova, str. 47.

⁸⁹ FEUILLET R., VANHOYE A., Abrahám, Slovník biblické teologie, str. 1.

⁹⁰ LÄPPLE A., Úvod do Starého zákona, str. 98.

⁹¹ Tamtéž, str. 103.

⁹² Tamtéž, str. 105.

⁹³ CHIOLERIO M., Blaze tomu, kdo slyší tato slova, str. 47.

⁹⁴ MIKULÁŠEK F., Starý zákon, co nám říká, str. 58.

lidu má vzejít Vykupitel a Spasitel národů, Ježíš Kristus. Tak je současně s Abrahámovým povoláním započata historie naší víry – dějiny spásy.⁹⁵

Na počátku toho všeho je tedy povolání Abraháma, který nám Bible popisuje takto: *I řekl Hospodin Abrahamovi: „Odejdi ze své země, ze svého rodiště a z domu svého otce, do země, kterou ti ukážu. Učiním tě velkým národem, požehnám tě, velké učiním tvé jméno. Staň se požehnaním! Požehnám těm, kdo žehnají tobě, prokleji ty, kdo ti zlořečí. V tobě dojdou požehnání veškeré čeledi země.* (Gn 12,1-3) Uposlechnout, znamená uvěřit. Uvěřit Hospodinu a jeho příslibu o velkém národu a požehnaní.⁹⁶ Bůh dává Abrahamovi velká zaslíbení, ale žádá od něj také velký úkol. Abrahám uposlechně Boží výzvy a opustí starou vlast, ač se tím zřekne tehdy existenčně potřebné ochrany svého kmene. Boží náklonnost k Abrahamovi má přitom už rys všelidské spásy. Abrahám není jen zástupcem Izraele, nýbrž celého lidstva.⁹⁷

Opustit veškerou jistotu a odejít do neznámé země, jen na základě příslibu, to bylo známkou veliké víry a odevzdanosti do rukou Božích. Nebyla to však jediná zkouška, kterou musel Abrahám podstoupit, aby svoji víru potvrdil. Snad nejtěžší chvíle v jeho životě nastává, když po něm Bůh požaduje, aby mu jako oběť přinesl svého jediného syna.⁹⁸ Tohoto syna Abrahám spojuje s Božím zaslíbením, že se stane otcem velkého pokolení, mnoha národů. Jistě měl právo v té chvíli pochybovat. Ruší snad Bůh tento příslib? Bůh sice nemá zapotřebí tímto způsobem zkoušet, jak dalece sahá Abrahamova víra a přesto ho této zkoušce podrobí.⁹⁹ On však i v této zkoušce obstojí. Jeho víra, ba dokonce přesvědčení v Boha, který člověka miluje, který je všemohoucí, směřuje k naprosté důvěře a odevzdanosti. Hospodin mu zjevuje své záměry a přijímá jeho přímlyvy a prosby za ty, kteří nejednají správně. Bůh prostřednictvím Abraháma uzavírá s lidem smlouvu, jejímž znamením se stává obřízka, která je pak v Ježíšově smlouvě nahrazena křtem.¹⁰⁰

Všechny tyto atributy, které můžeme připsat osobě Abraháma, ho staví do pozice předobrazu Krista. Vynikal naprostou důvěrou v Boha, Bůh mu zjevoval svoji vůli a Abrahám ji plnil bez výhrad, bez pochyb. Zcela se Bohu odevzdal, dal do jeho rukou celý svůj život. Stává se i přímlyvcem před Bohem, za ty kdo zhřešili.

Stejně tak Ježíšova víra je veliká. Převyšuje víru kohokoli z lidí, vždyť ten komu věří, je jeho Otec. Komu jinému by měl více věřit, než tomu, s kterým je jedno. (srov. J 10,30) I on znal Boží vůli a vždy se snažil ji bezvýhradně plnit a učil tomu i druhé. Tato podřízenost do Boží vůle je dána i v modlitbě, kterou Ježíš učí své apoštoly, když chtěli, aby je naučil modlit se, a on je učí modlitbu „Otče náš“, která mimo jiné říká: „Bud' vůle tvá“.¹⁰¹ Snad nejmarkantnější je Kristova podřízenost Boží vůli v situaci, kdy se modlí v Getsemanské zahradě, před svým zatčením a říká: *Otče, chceš-li, odejmi ode mne tento kalich, ale ne má, nýbrž tvá vůle se staň.* (L 22,42; srov. Mt

⁹⁵ KOPPOVÁ J., Starý zákon – kniha pro dnešní dobu, str. 38.

⁹⁶ PETRÁČEK T., Předobrazy Krista ve Starém zákoně, str. 22.

⁹⁷ HRBATA J., Klíč ke Starému zákonu, str. 42.

⁹⁸ KOPPOVÁ J., Starý zákon – kniha pro dnešní dobu, str. 38.

⁹⁹ Tamtéž, str. 39.

¹⁰⁰ PETRÁČEK T., Předobrazy Krista ve Starém zákoně, str. 23.

¹⁰¹ HARRINGTON D. J., Sacra Pagina – Evangelium podle Matouše, str. 402.

26,39; Mk 14,36) Vyjadřuje tak svůj postoj a úctu k nebeskému Otcí.¹⁰² Prosí, aby ho minula těžká chvíle, ale přesto jí jde rozhodně vstříc. Od jeho prvního vystoupení až do posledního dechu ho vede vědomí, že musí naplnit úkol spásy, pro který byl Otcem poslán.¹⁰³ I Ježíš se u Boha přimlouvá a prosí. Za svoje apoštoly, aby byli jedno, „*Otče svatý, zachovej je ve svém jménu, které jsi mi dal; necht' jsou jedno jako my.*“ (J 17,11), aby neztratil nikoho z těch, které mu Otec dal. Dokonce se ve chvílích svého největšího utrpení modlí za ty, kteří ho přivedli až na kříž a zabili. „*Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí.*“ (L 23,34)

Matoušovo evangelium začíná rodokmenem, jehož první věta zní: *Listina rodu Ježíše Krista, syna Davidova, Syna Abrahámova.* (Mt 1,1) Ježíš je zde označen jako syn Abrahámův, jeho pravý potomek, pak také všichni, kdo uvěří v Krista, mají podíl na požehnáních, která Bůh dal Abrahámovi. Křesťané se tak právem považují za jeho děti a dědice. Ježíš je sice Abrahámovým synem, přesto však svého předka převyšuje, což nám vysvětluje evangelista Jan na konci osmé kapitoly. Vždyť zatím co Abrahám stojí u počátku dějin Izraele, Ježíš je jejich dokonalým završením.¹⁰⁴

Abrahám je nazýván ‚otcem víry‘. Toto označení je logické, když si uvědomíme, že jeho život byl v podstatě protkán situacemi, v nichž byl Abrahám neustále zkoušen a musel svou víru v Boha znovu a znovu osvědčovat a dokazovat. Jako pevný základ své víry ho přijímají tři světová náboženství, která vyznávají víru v jednoho Boha. Jsou jimi židovství, křesťanství a islám. Jejich pohled na Krista se různí, zatím co křesťanství v něm uznává Spasitele, židovství a islám jsou ochotni ho uznat pouze jako proroka, přesto ho však zcela nezavrhnou. Kristus veškeré své působení zakládá na víře. Celým svým životem osvědčuje víru, když ho někdo žádá o pomoc, nebo chce-li vykonat nějaký zázrak, vždy žádá projev víry. V tomto duchu „Kristova církve vyznává, že všichni, kdo věří v Krista, jsou Abrahámovými dětmi podle víry.“¹⁰⁵

3.1.7. Melchizedech

Dříve než přejdeme k příběhu Abrahámova syna Izáka, zastavíme se u postavy Melchizedecha, se kterým se Abrahám setkává po té, co Abrahám zachránil svého bratra Lota ze zajetí. Přestože se toto jméno kněze a krále objevuje ve Starém zákoně jen na pár místech a nezabírá více než několik veršů, nebylo by správné ho opomenout. Jeho podobnost s Ježíšem Kristem totiž není zanedbatelná.

Bible o tomto setkání Melchizedecha s Abrahámem říká: *A šálemský král Malkisedek přinesl chléb a víno; byl totiž knězem Boha Nejvyššího.* (Gn 14,18) Dovídáme se, že je králem i knězem

---

¹⁰² Tamtéž, str. 404.

¹⁰³ LANG A., Kristus vrchol zjevení, Olomouc, 1993, str. 95.

¹⁰⁴ PETRÁČEK T., Předobrazy Krista ve Starém zákoně, str. 24.

¹⁰⁵ NAe, čl. 4.

současně. Králem Jeruzaléma a knězem Nejvyššího Boha. Z toho je možné odvozovat podstatu intronizačního žalmu, který říká: *Ty jsi kněz navěky, podle Malkisedekova řádu.* (Ž 110,4) Tato metafora, vztahovaná na různé, velmi dočasné krále, je pravdivá v případě posledního Mesiáše, ke kterému Žalm 110 od vyhnání stále více obrací naději národa, který očekává spasitele, spojujícího ve své osobě kněžskou a královskou důstojnost.¹⁰⁶ V historických knihách můžeme často vidět krále, jako vedoucího kultu, on přinášel oběti při těch největších svátcích.¹⁰⁷

I Melchizedech je, úzce spojen s tématem bohoslužby. Příkladem je první eucharistická modlitba, o které jsme se zmínili již v souvislosti s obětí Ábelovou. Prosíme v ní Pána, aby přijal naši oběť jako „oběť svého služebníka, spravedlivého Ábela ... jako oběť z rukou svého kněze Melchizedecha, jako oběť svatou a neposkvrněnou“.

Melchizedech přináší chléb a víno a Abrahám mu věnuje desátek ze všeho majetku. Tento charakter bohoslužby si ještě uchovává ráz díkůvzdání a projevu blízkého společenství s Hospodinem v radosti nad požehnáním, které Pán daruje, na rozdíl od pozdější mojžíšovské, která má spíše charakter odčinění za spáchaný hřích.¹⁰⁸ Chléb a víno, které přináší k bohoslužbě Melchizedech, jsou také podstatnými atributy poslední večeře Ježíše Krista, opakující se znovu v každé mši svaté.

Hlavní úlohu v této bohoslužbě hraje nehebrejský kněz, vedle kterého Abrahám, předek levitů a kněží, zaujímá jen druhé místo.¹⁰⁹ Ani Ježíš nepocházel z kněžského rodu Levi, ale z kmene Judova a svůj nárok na to být Veleknězem, odvozuje přímo od Hospodina.¹¹⁰ Ježíš ve své osobě završuje a integruje kněžství léviiovské i melchizedeovské, tedy vůbec každé kněžství, které se obrací k Bohu v duchu a v pravdě.¹¹¹

List Židům v sedmé kapitole blíže popisuje osobu Melchizedecha. Mimo jiné říká, že: *Je bez otce, bez matky, bez předků, jeho dny nemají počátek a jeho život je bez konce. A tak podoben Synu Božímu, zůstává knězem navždy.* (Žd 7,3) Je zde přímo vysvětlena souvislost mezi ním a Ježíšem Kristem. Ztělesňuje archetyp věčného kněze a krále, dovedený do plnosti v osobě Krista, který sice žije v konkrétní době, ale jeho kněžská služba trvá navěky a všechen čas nekonečně přesahuje.¹¹²

Kniha Genesis a stejně tak i list Židům říkají, že Melchizedech byl král Sálemu. Dále pak list Židům vysvětluje, že: *Jméno Melchisedech se vykládá jako král spravedlnosti, král Sálemu pak znamená král pokoje.* (Žd 7,2) To jsou tituly, které křesťané dávají také Ježíšovi. I on je nazýván ‚spravedlivý‘ a ‚král pokoje‘.¹¹³

Zde tedy můžeme vidět, že i postava, které je, jak jsme již řekli v úvodu, věnováno v knize Genesis jen několik vět, může být velmi významným předobrazem Krista, větším než mnohé jiné, z hlediska biblické historie, známější osobnosti.

¹⁰⁶ BONNARD P. E., Melchisedech, in Slovník biblické teologie, str. 218.

¹⁰⁷ DUKA D., Úvod do Písma svatého Starého zákona, Praha, 1992, str. 113.

¹⁰⁸ PETRÁČEK T., Předobrazy Krista ve Starém zákoně, str. 26.

¹⁰⁹ BONNARD P. E., Melchisedech, in Slovník biblické teologie, str. 218.

¹¹⁰ PETRÁČEK T., Předobrazy Krista ve Starém zákoně, str. 27.

¹¹¹ Tamtéž, str. 28.

¹¹² Tamtéž, str. 27.

¹¹³ BONNARD P. E., Melchisedech, in Slovník biblické teologie, str. 218.

3.1.8. Izák

Nyní tedy přicházíme k Izákovi, synu Abrahámovu. Bůh mu dal tohoto syna až ve vysokém věku, v době, kdy jeho žena už ani nedoufala, že by ještě mohla mít potomka, a přesto se tak stalo. Bůh jim ho dává, jako naplnění příslibu, že rozmnoží Abrahámovo potomstvo, jako hvězdy na nebi. Nám v této části nejde ani tak o život Izáka, jako o posun k další generaci, spíše nás zajímá jedna konkrétní a velmi důležitá situace v jeho životě a tou je okamžik, kdy si Bůh vyžádal na jeho otci Abrahámovi, aby mu tohoto svého syna přinesl jako oběť zápalnou. Příběh, který popisuje obětování Izáka je součástí zkoušky Abrahámovy víry, proto se v této části budeme často dotýkat i postavy Abraháma.

Příběh, který nám popisuje, jak Abrahám dostává od Boha příkaz, aby šel a obětoval svého syna Izáka, je uveden slovy „po těch událostech“, která nám napovídají, že se patrně chystá nějaký překvapivý zvrat. Jen na krátký čas nechává Bůh Abraháma v poklidu, v přesvědčení, že v synu kterého mu Bůh dal i přes jeho pokročilý věk, mu budou dána všechna Boží zaslíbení. Hned mu však předkládá novou zkoušku jeho víry, tentokrát snad nejtěžší v jeho životě.¹¹⁴ *Bůh řekl: „Vezmi svého jediného syna Izáka, kterého miluješ, odejdi do země Mórija a tam ho obětuj jako oběť zápalnou na jedné hoře, o níž ti povím!“* (Gn 22,2) Už v úvodních verších této kapitoly můžeme vidět Izákovu podobnost s Kristem. Janovo evangelium nám říká: *Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.* (J 3,16)

Mluvíme-li o Kristu, jako o jediném Božím Synu, máme jistotu, že se jedná opravdu o jediného Syna. Když Bůh dává Abrahámovi příkaz vzít syna jediného a milovaného a obětovat jej, výraz jediný není použit ve smyslu kvantity, protože víme, že v době, kdy se Izák narodil, měl už Abrahám syna Izmaela se svou otrokyní Hagar. Jde spíš o výraz, kterému odpovídá české jedinečný, ojedinělý.¹¹⁵ Je zde také řeč o milovaném synu. V Novém zákoně je mnohokrát zmiňován Boží výrok: „Toto je můj milovaný Syn“. V synoptických evangeliích se tento výrok týká situace, kdy Ježíš přichází k Janovi a nechává se od něj pokřtít v řece Jordánu. Po této události *se z nebe ozval hlas: „Toto je můj milovaný Syn, jehož jsem si vyvolil“.* (Mt 3,17; srov. Mk 1,11; L 3,22) Bůh tím chce všem přítomným dát najevo, že tento Ježíš je jeho Syn, kterému je dána v plnosti Boží přízeň, náklonnost a všechna jeho zaslíbení. Pokřtění Ježíše Janem v řece Jordánu je příležitostí k tomu, aby hlas z nebe určil Ježíšovu totožnost.¹¹⁶ Slovo „milovaný“ je považováno za překlad hebrejského „jáchíd“, jehož význam je „jediný“ nebo „jedinečný“. V tomto

---

¹¹⁴ Výklady ke Starému zákonu, str. 109.

¹¹⁵ Tamtéž, str. 109-110.

¹¹⁶ HARRINGTON D. J., Sacra Pagina – Evangelium podle Matouše, str. 85.

smyslu je tedy vztahováno k Izákovi.¹¹⁷ Dovídáme se také, že se z nebe ozval hlas. Je to, můžeme říci nový způsob komunikace s Bohem. Kniha Genesis nám ve chvíli, kdy chce Abrahám vztáhnout ruku na svého syna Izáka, popisuje událost takto: *V tom na něho z nebe volá Hospodinův posel.* (Gn 22,11)¹¹⁸ Vidíme tedy, že Bůh je osobně přítomen při důležitých okamžicích jak v životě Ježíše, tak v životě Izáka.

Příběh nám také podrobně popisuje události na hoře Mórija. Abrahám šel k tomuto místu tři dny, nesl s sebou dříví k oběti zápalné, které pak naložil na Izáka, aby ho donesl až na místo určené k oběti. Cestou se rozvíjí dialog mezi Abrahamem a Izákem, který působí jako vzájemná posila ve víře a ve své důvěře v Boží všemohoucnost.¹¹⁹ Izák se ptá svého otce, kde vezmou beránka k oběti. Abrahám mu na tuto otázku odpovídá: „*Můj synu, Bůh sám si vyhlédne beránka k oběti zápalné.*“ (Gn 22,8) Slovo o ‚beránkovi‘ už v Písmu svatém nezmlklo. Odvolává se na něho prorok Izaijáš: *Byl trápen a pokořil se, ústa neotevřel; jako beránek vedený na porážku, jako ovce před stříhači zůstal němý, ústa neotevřel.* (Iz 53,7), evangelista Jan: *Spatřil Ježíše, jak jde okolo, a řekl: „Hle, beránek Boží“.* (J 1,36), apoštol Pavel v prvním listě Korintňanům: *neboť byl obětován náš velikonoční beránek, Kristus.* (1Kor 5,7), i kniha Zjevení apoštola Jana: *A viděl jsem, hle, Beránek stál na hoře Sión a s ním sto čtyřicet čtyři tisíce těch, kdo mají na čele napsáno jméno jeho i jméno jeho Otce.* (Zj 14,1)¹²⁰ Dále je nám předložena situace odehrávající se přímo na místě, určeném pro obětování. Abrahám ve své nekonečné víře v Boží zaslíbení a také v to, že Bůh je pánem nad životem i smrtí, je ochoten jít až do krajnosti a obětovat svého syna. Bůh však v poslední chvíli zadrží jeho ruku, protože se přesvědčil o jeho naprosté odevzdanosti do Božích rukou, přivádí na toto místo beránka, kterého pak Abrahám obětuje místo svého syna Izáka. Odměnnou za jeho věrnost je mu potvrzení zaslíbení a Boží požehnání. (srov. Gn 22,16-18)

Izák se měl stát obětním beránkem, dát sám sebe, svůj život jako oběť, stejně tak, jako to udělal Kristus. Bůh však Izákovu oběť nežádá. Ponechává ho na živu. Tento akt má v dané situaci hlubší smysl. Chce tím totiž poukázat na to, že není jako pohanští bůzci, kteří připouštěli dětské oběti. Bůh je sice pánem nad životem a smrtí, ale nechce smrt člověka. O tom nám podává důkaz prorok Ezechiel, v jehož knize Bůh říká: *Což si libuji v smrti svévolníka? Nechci, aby svévolník zemřel, ale aby se odvrátil od své cesty a byl živ.* (Ez 18,23; 33,11)¹²¹ Bůh nám ukazuje, že namísto lidské oběti mu naprosto postačí oběti zvířat.

Když Kristus přichází k řece Jordánu, aby se dal pokřtít, říká o něm Jan Křtitel: „*Hle, Beránek Boží, který snímá hřích světa.* (J 1,29)

---

¹¹⁷ DONAHUE J. R., HARRINGTON D. J., *Sacra Pagina – Evangelium podle Marka*, Kostelní Vydří, Karmelitáni 2005, str. 81.

¹¹⁸ Často se ve Starém zákoně setkáváme s tím, že ve vyprávění nějakého děje je jednou uveden sám Bůh, jež mluví k člověku a následně je zde označen ten, kdo mluví jako Boží posel. Zdá se, jako by se jednalo o dvě různé osoby, přesto však autoři starozákonních textů, v obou případech mluví jednu osobu a tou je Bůh. I kdyby mluvil některý jeho posel, je to bráno jako slovo samotného Boha, tedy se stejnou vážností.

¹¹⁹ RYŠKOVÁ M., SCHRÖTTER J., *Stručný úvod do Písma svatého*, str. 75.

¹²⁰ LÄPPLE A., *Úvod do Starého zákona*, str. 120.

¹²¹ HRBATA J., *Klíč ke Starému zákonu*, str. 43

Izák se nepodrobuje Boží vůli jen jako poslušná odevzdaná oběť bez možnosti vlastního rozhodnutí, přistupuje k tomuto úkolu s osobním odhodláním víry a tím se stává předobrazem Mesiáše a jeho poslušnosti vůči nebeskému Otci.¹²² Místo Izákovy krve byla prolita krev beránka. Ne však proto, že by se Izák nějak zdráhal přinést tuto oběť. On je ochoten prolít všechnu svou krev a stát se tak skutečným předobrazem velikonočního beránka, kterým je Ježíš Kristus.

Cesta k místu, určenému k oběti trvala tři dny. Tento časový údaj se vyskytuje v Bibli na mnoha místech. Například v pokynech k přípravě velikonočního beránka v knize Exodus. Pro naše srovnání je důležitější novozákonní situace, kdy Ježíš mluví o tom, že zboří chrám a za tři dny postaví nový. Tehdy se všichni velice divili jeho slovům, protože si nedovedli představit, že by někdo dokázal postavit za tři dny chrám, který se stavěl desítky let. Nepochopili totiž, že tím chrámem myslí svoje tělo, které po třech dnech od jeho smrti na kříži, povstane k novému životu.

Na této cestě k určenému místu, Abrahám vzal dříví k oběti zápalné a vložil je na svého syna Izáka. (Gn 22,6) I přesto, že měli s sebou osla, který mohl donést toto dřevo až přímo na místo, Abrahám ho vkládá na ramena svého syna a dva sluhy, kteří je doprovázeli i osla, zde nechává čekat. Ani tato situace není nepodstatná. Podíváme-li se na Krista, odsouzeného k smrti na kříži, jistě nepřehlédneme souvislost tohoto kříže s dřívím na oheň, které nese Izák. Toto dřevo se totiž mělo stát místem jeho smrti, stejně jako se kříž stává místem, na kterém umírá Ježíš. Oba si tento svůj nástroj smrti nesou na svých ramenou až na místo, k tomu určené.

Toto tedy není příběh o Izákovi, který by svými velkými skutky ohromoval či zachraňoval lid. To, co ho v této chvíli připodobňuje Kristu, je jeho pokora a oddanost Bohu, schopnost a ochota plnit Boží vůli, ať je jakákoli, dokonce i za cenu obětování vlastního života.

3.1.9. Josef

V historii patriarchů je Josefův příběh spojovacím článkem mezi dobou praotců Abraháma, Izáka a Jáкова, a děním v době Mojžíšově a pobytem izraelských kmenů v Egyptě. Již Abrahám dostává od Boha příslib, že zemi, kterou mu ukázal, dostane za dědictví. Toto zaslíbení přechází na Izáka a pokračuje dále v Jákovovi. V tomto smyslu by se mohlo zdát, že příběh Josefa je jakýmsi odbočením od přímé cesty do Kanaánu, že je jakýmsi vysvětlením pro to, že se Boží příslib, že tato země bude majetkem vyvoleného lidu, poněkud zdržel.¹²³

Tato Josefova historie má velký význam již v době babylonského zajetí, protože poskytovala hlubokou útěchu ve chvílích strádání a krizí. Posilovala víru v Boha, v jeho moc a pomoc.¹²⁴

---

¹²² RYŠKOVÁ M., SCHRÖTTER J., Stručný úvod do Písma svatého, str. 75

¹²³ LÄPPLE A., Úvod do Starého zákona, str. 129

¹²⁴ Tamtéž, str. 131.

Téma Josefova příběhu je zcela jasné. Nejde o to, zachytit zcela přesně historickou událost, ale jde zde především o Boží vyvolení a povolání.¹²⁵

Josefa prodali jeho bratři jako otroka (Gn 37). Jako nevinný byl Putifarem uvržen do vězení (Gn 39,1.13) Kde se vzala tak velká bratrská nevraživost? Josef byl jedenáctým synem Jáкова, prvním, kterého mu porodila Ráchel. Jákov ho nesmírně miloval a oproti ostatním ho velice protěžoval.¹²⁶ Není tedy divu, že jeho bratři na něj žárlili. Když jim pak vyprávěl své sny a vykládal jim jejich význam, jak bude jejich vládcem a oni (bratři i otec) se mu budou klanět, žárlivost přerostla v nenávist. Bratři jsou ochotni udělat cokoli, aby se proroctví Josefových snů nenaplnilo. Rodina, prostředí, které ho mělo ochraňovat, stalo se mu smrtelným nebezpečím.¹²⁷ V určitý okamžik totiž byli jeho bratři rozhodnutí, ho dokonce zabít. Nakonec ho, snad můžeme říct ‚jen‘ prodali do otroctví.

Již zde můžeme odhalit první podobnost Josefa s Ježíšem. Josefovi bratři se nemohli smířit s tím, že by se stal jejich vůdcem, kterého by měli poslouchat, nebo se mu snad dokonce klanět. Ani Židé (ač byli Ježíšovými bratry), se nemohli nijak vyrovnat s tím, že by před tímto synem tesaře z Nazareta, mělo *pokleknout každé koleno*. (Fp 2,10) Zatím co Josefovi bratři si to se zabitím svého bratra nakonec rozmysleli, Židé svůj záměr dovedli do konce. Na konec dosáhli toho, že Ježíš umírá na kříži. Josefa prodali jeho bratři do otroctví za dvacet šekelů stříbra. Ježíše prodal Jidáš Iškariotský za třicet stříbrných velebněžím. (srov. Mt 26,14-16) A on, stejně jako Josefovi bratři pak svého činu litoval.

Když byl Josef prodán do otroctví, dostal se do domu faraonova dvořana Putifara, velitele tělesné stráže. (srov. Gn 37,36) Byl však uvězněn a ve vězení znovu vykládá sny.¹²⁸

Faraon se doslechl, že Josef umí vykládat sny a žádá ho, aby mu vyložil jeho sen. Josef mu na to odpovídá: *Ne já, ale Bůh dá faraonovi uspokojivou odpověď*. (Gn 41,16) sděluje mu tím Boží vůli.¹²⁹ Stejně tak byl i Ježíš pro lidi tím, kdo jim sděloval, nebo učil poznávat Boží vůli.

Skrze Josefův život nám vyvstává otázka: Jaký je smysl utrpení a zkoušek, které Bůh dopouští? Odpověď je dvojitá. Především ten, že utrpení člověka očišťuje a připodobňuje ho Bohu. Za druhé pak, že špatné lidské skutky nemohou zmařit Boží plány.¹³⁰ Vezmeme-li v úvahu utrpení, jako prostředek očištění a připodobnění se Bohu, je to v první řadě Josef a jeho bratři, kterým byla dána možnost, se skrze utrpení změnit. Z Josefa, který byl, jak bychom dnes řekli, rozmazleným Jákovovým synem, se stává velmi moudrý muž, který je schopný se postarat nejen o sebe, ale i o svoji rodinu a v podstatě v konečném důsledku i o celý Egypt.¹³¹ Jeho bratři pak skrze různé životní útrapy, které je potkaly, mohli lépe pochopit svého otce a jeho citovou vazbu na Josefa a také najít ten správný vztah ke svému bratrovi. Tento pohled na utrpení má i apoštol Pavel, který ve svých listech několikrát vyjadřuje svoji radost nad tím, že smí trpět pro Krista.

---

¹²⁵ Tamtéž, str. 132.

¹²⁶ NIXON R. E., Josef, in Nový Biblický slovník, str. 454.

¹²⁷ PETRÁČEK T., Předobrazy Krista ve Starém zákoně, str. 32.

¹²⁸ Egypťané považovali sny za předpovědi. Jeruzalémská Bible, str. 91.

¹²⁹ LÄPPLE A., Úvod do Starého zákona, str. 133.

¹³⁰ Tamtéž, str. 133.

¹³¹ NIXON R. E., Josef, in Slovník biblické teologie, str. 454.

Pokud jde o utrpení Ježíše Krista, důsledkem není jeho očistění, nebo jeho připodobnění Bohu. Kristus byl bez hříchu, neměl se tedy od čeho očisťovat a nepotřeboval se připodobňovat Bohu, protože jako Boží Syn a třetí Božská osoba, je s Bohem postaven na roveň. On sám přece říká: „*Já a Otec jsme jedno*“ (J 10,30). Jeho utrpení, které je nesrovnatelně větší než utrpení, kohokoliv z lidí, očisťuje od hříchu nás a netrpí pro to, aby sebe připodobnil Bohu, ale aby nás posvětil.

Pokud jde o souvislost mezi utrpením a Božími plány, řekli jsme, že žádný zlý skutek nemůže překazit Boží plány. Bůh často dopouští utrpení. Zde je to například Josef, kterého jeho bratři prodali do otroctví, o pár let později hlad, který sužuje Jákobovu rodinu. Dalším příkladem nám může být i utrpení Joba, kterému Bůh dává průběh i přesto, že Job byl vůči Bohu velmi poslušným služebníkem. Naprostým vrcholem pak je, když Bůh připouští utrpení vlastního Syna, které nechá dojít až do krajnosti, až k smrti. Děje se tak proto, aby bylo oslaveno Boží jméno. Všechna utrpení totiž nakonec Bůh obrací v dobro, aby lidem ukázal, že je pánem nade vším, že je milující a spravedlivý.

Abrahám dostal od Boha příslib, že rozmnoží jeho potomstvo. Jeho syn Jákob, se však dostává do tíživé situace, když v zemi nastává hlad. Bohem vyvolený národ je ohrožen. Tak jako kdysi byl vybrán Noe, aby zachránil Boží stvoření, jako bude vybrán Mojžíš, aby vyvedl Izrael z Egypta, tak Bůh volí Josefa, k velkému úkolu zachránce. Josef je tak zařazen do zástupu těch, kteří byli předurčeni udržet při životě toto Boží stvoření, dokud nepřijde nejvyšší z vyvolených, Ježíš Kristus, který přinese spásu pro celý svět.

3.2. Předobrazy Krista v knize Exodus

Exodus je slovo, znamenající východ nebo vyjití, tedy cesta ven. V Biblickém smyslu označuje především odchod Židů z Egypta a v širším pojetí i následné čtyřicetileté putování vyvoleného izraelského národa pouští směrem do země zaslíbené.¹³² Děje se tak pod vedením Mojžíše, který koná ve jménu svého Boha.¹³³

Kniha Exodus popisuje v rámci Mojžíšova života, utváření vyvoleného lidu a ustavení jeho sociálního a náboženského zákona. Je zde rozvinuto několik témat: je to vysvobození z Egypta (Ex 1,1-15,21), smlouva na Sinaji (Ex 19,1-40,38) a obě jsou spojeny tématem, kterým je putování po poušti (Ex 15,22-18,27). Bůh zde uzavírá se svým vyvoleným lidem novou smlouvu, prostředníkem je Mojžíš. Jemu také diktuje své zákony. Tato smlouva je však v zápětí porušena, protože lid se klaní ‚zlatému teleti‘.¹³⁴ V tomto okamžiku se opět, jako již mnohokrát v dějinách tohoto stvoření, ukazuje veliká Boží láska, milosrdenství a velkorysost odpuštění. Přes tolikeré

---

¹³² BOISMARD M. É., Vyjití, in Slovník biblické teologie, str. 569.

¹³³ CHIOLERIO M., Blaze tomu, kdo slyší tato slova, str. 64.

¹³⁴ Jeruzalémská Bible, str. 31.

poklesky a pády do větších či menších hříchů, Bůh znovu člověku odpouští a svou smlouvu s ním znovu obnovuje. V duchu tohoto znovu se opakujícího odpuštění pak Ježíš odpovídá na Petrovu otázku, *kolikrát mám odpustit svému bratru, když se proti mně zhřeší? Snad až sedmkrát? ... Pravím ti, ne sedmkrát, ale až sedmdesátkrát sedmkrát.* (Mt 18,21-22)

Co se týká historické skutečnosti Mojžíše, mimobiblické prameny o jeho existenci mlčí. To však není dostatečný důvod pro to, abychom pochybovali o jeho historické existenci. Jeho osobnost je podstatou velké části starozákonních textů, mluví o něm rabínské midraše a novozákonní texty se na něj odvolávají na mnoha místech. Všechny jeho velké skutky jsou hluboce vepsány do dějin Izraele a bez Mojžíšovy přítomnosti by byly jen velmi obtížně vysvětlitelné.¹³⁵

Vedle Mojžíše, který, jak si ukážeme, je velkým předobrazem Krista, se v knize Exodus nevyskytuje mnoho výrazných postav. Kromě faraona, jehož jméno však není zmíněno,¹³⁶ je tu snad ještě jedna výraznější postava a tou je Mojžíšův bratr Áron, který je, jak bychom dnes řekli, ‚mluvčím‘ Mojžíše před Izraelity i před faraonem.

Příběh exodu je však plný událostí, v nichž je také možné najít souvislosti s Kristem. O některých bude tedy řeč.

3.2.1. Mojžíš

První kapitola knihy Genesis nám osvětluje situaci v Egyptě těsně před Mojžíšovým narozením. K moci se dostává faraon, který již neví, co kdysi pro Egypt vykonal Josef. Ten se obává velkého počtu Izraelitů a dává příkaz, aby byl zjednan přísný dohled nad tímto lidem a současně aby byl zredukován jejich stav tím, že každý narozený izraelský chlapec bude usmrčen. Co bylo původně pozhříváním, stalo se místem útisku a modloslužby.¹³⁷ Egypt, který se kdysi stal místem záchrany Jákobova rodu, se pro jeho potomky stává smrtelným nebezpečím.

Do této doby se rodí Mojžíš, který se stane nástrojem v Božích rukách, aby Izraelity vysvobodil z otroctví Egypta k novému životu ve svobodě. Již v této situaci, na počátku svého života, můžeme spatřit jeho podobnost s Kristem. Mojžíš stejně jako Ježíš jen o vlásek unikne smrti, která mu hrozí kvůli nenávisti místních politických vůdců.¹³⁸ Oba vladaři se obávají o svoje postavení vládce. Kristus se ukryl (nebo spíše byl ukryt) před Herodem v Egyptě a Mojžíš také nachází útočiště v náručí dcery egyptského faraona.

Ježíš po té, co se dal od Jana pokřtít v řece Jordánu, odchází do pouště, zůstává tam čtyřicet dní a završuje tím období přípravy na své veřejné působení. Když osvědčí svou víru a oddanost

¹³⁵ CHIOLERIO M., Blaze tomu, kdo slyší tato slova, str. 64-65.

¹³⁶ Historikové dnes tvrdí, že se jednalo patrně o faraona Ramsese II. a jeho nástupce Merneptaha. KITCHEN K. A. Egypt, in Nový biblický slovník, str. 202.

¹³⁷ Výklady ke Starému zákonu, str. 206-207.

¹³⁸ PETRÁČEK T., Předobrazy Krista ve Starém zákoně, str. 36.

Bohu, vrací se zpět a ujímá se svého úkolu, kvůli kterému na tento svět přišel. Také Mojžíš, po incidentu s egyptským vojákem, kterého zabil, když bránil izraelského bratra, je nucen utéct. I on odchází do pouště, aby se tam připravil a dozrál pro dílo, ke kterému ho Bůh vyvolil. Na poušti se mu zjevuje Bůh, sděluje mu své plány s ním a se svým lidem, zjevuje mu zde své tajemné jméno.¹³⁹ Mojžíš se nejprve zdráhá, přijmout úkol, ke kterému ho Bůh posílá. Má obavy, jestli ho budou Izraelité poslouchat, když jim bude vyprávět o Bohu. Proto žádá, aby mu Bůh zjevil svoje jméno. Ve světě, který se bohy hemžil, nemohl Mojžíš říci: ‚Bůh mě posílá‘ nebo: ‚posílá mě Bůh otců‘. Věděl, že to nebude mít velký význam a že se ho budou ptát: ‚Který Bůh?‘¹⁴⁰ A tak mu Bůh své jméno zjevuje a dokonce mu ho i vyloží: ‚Jsem, který jsem‘, což v hebrejštině zní ‚ehje ašer ehje‘. Je to jméno, které označuje samotnou podstatu Boží.¹⁴¹ To jsem já a nikdo jiný, ten, který byl, je a vždycky bude.

Mojžíšův úkol je: vyvést a tak vysvobodit národ z Egypta.¹⁴² Je tedy poslán, aby šel za faraonem a Božím jménem žádal propuštění izraelského lidu. Na důkaz toho, že ho posílá Bůh, dává mu moc, konat zázraky. Tu ostatně měl i Ježíš. *Já však zatvrdím jeho (faraonovo) srdce a on lid nepropustí.* (Ex 4,21) Říká Bůh. A tak Mojžíš stále znovu přichází za faraonem a stále znovu mu předkládá Boží vůli, ale marně. Také Ježíš se snaží ukázat všem lidem (nejprve Židům, pak i pohanům), že je Boží Syn a slíbený Mesiáš, ten, kterého posílá Bůh. Oni mu však také mnohdy nerozumí, mnozí snad proto, že ani nechtějí. Vždyť i svým učedníkům Ježíš několikrát říká: ‚Jak jste nechápaví‘. Problém starý tisíce let, sahající až do dnešní doby. Krásně ho vysvětluje evangelista Lukáš, když v Podobenství o boháči a Lazarovi, na prosbu zemřelého a peklu propadlého boháče, aby Abrahám poslal Lazara do jeho rodného domu, aby varoval příbuzné, mu Abrahám odpoví: *Neposlouchají-li Mojžíše a Proroky, nedají se přesvědčit, ani kdyby někdo vstal z mrtvých.* (L 16,31) Je tím zde naznačena také vzájemná provázanost mezi Ježíšem a Mojžíšem, kterou si křesťané uvědomují už od počátku.

Mojžíš ale nakonec i přes všechnu faraonovu zatvrzelost a odmítání, splnit Boží vůli, izraelský národ z Egypta odvede. Obdařený Boží moudrostí a přátelstvím, provede Izrael nejen mořem a pouští, ale i úskalím nevěry a malomyslnosti.¹⁴³ Neopouští je v žádné situaci, ani když se dopouští nevěry. I Kristus je stále s námi, ve všem, co nás potkává. Ve všech zkouškách, ve všech utrpeních, je nám vzorem i posilou, ve víře i v lásce k Bohu a k bližnímu. Máme v tom jistotu, protože on sám nám to říká: *A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku.* (Mt 28,20)

Na úpatí hory Sinaj přináší Mojžíš Hospodinu oběť, která spojí všechny izraelský lid v jeden celek, v Boží národ, se kterým takto Bůh vstupuje ve smluvní svazek.¹⁴⁴ I Kristova oběť na kříži, nás takto všechny spojuje. Tato oběť je však mnohem větší a dokonalejší, protože Ježíš obětoval

---

¹³⁹ Tamtéž, str. 36

¹⁴⁰ RATZINGER J., Úvod do Křesťanství, Brno, 1991, str. 65

¹⁴¹ Výklady ke Starému zákonu, str. 215

¹⁴² MIKULÁŠEK F., Starý zákon, co nám říká, str. 71

¹⁴³ Tamtéž, str. 37

¹⁴⁴ Tamtéž, str. 37

sám sebe. I on se tím stává prostředníkem nové smlouvy, která se pro velikost toho, kdo ji vykonal, stává zcela dokonalou, nejvyšší a věčnou.

Už zde bylo řečeno, že Mojžíš měl od Boha udělenou moc, konat zázraky. Některé z nich mají také srovnatelné rysy s Ježíšem. Jsou to především dva zázraky, které Mojžíš vykonal na poušti, po které Izraelité putovali po svém odchodu z Egypta, celých čtyřicet let. Byla to jednak mana, pokrm, který dal Bůh Izraelitům, když na poušti hladověli. V ní můžeme vidět předobraz chleba, který dává Ježíš a který je pokrmem, jenž nás sytí na cestě do Božího království. Pak to byla voda, která vytryskla ze skály, když do ní Mojžíš udeřil holí, protože Izraelité žíznil. Tato voda je předobrazem té, o které Ježíš říká, že ji dává on a že po ní nebude nikdo žíznit. Manu danou na poušti a vodu vyvedenou ze skály, opěvovali hlavně církevní otcové. A také liturgie, jako náznak svátosti eucharistického chleba a koupele znovuzrození.¹⁴⁵ Více si o těchto předobrazech povíme v následujících kapitolách.

Můžeme říci, že Ježíš jakoby novým a vyšším způsobem opakuje Mojžíšovy činy. Oba, Ježíš i Mojžíš, mluví Božím jménem. Dávají jasně najevo, že to co konají, není jejich dílo, ale Boží.

Stanovují nová pravidla a učí lid. Tato pravidla jsou dána Bohem. Nejprve Mojžíšovi na hoře Sinaj, v Desateru, které pak přivádí k dokonalosti Ježíš, který vše vysvětluje a dovršuje.

Mojžíš nabízí Bohu za provinění svého národa svůj život. Bůh však jeho oběť nepřijímá. Mojžíšův život nemá takovou hodnotu, aby mohl vyvážit hříchy, spáchané lidmi. Takovou váhu má jen život Božího syna, Ježíše Krista. Jen on je sto podat oběť, která může usmířit všechny nepravosti světa.

Mojžíš slibuje Izraelitům, že jim Bůh dá zaslíbenou zemi, ve které nebudou nikomu otročit, ve které budou svobodní. Kristus přináší od Boha příslib takovéto nové země, ve které je člověk svobodný, nezátížený žádným otroctvím (ani otroctvím hříchu), v podobě Božího království, které se posouvá do věčnosti.

Mojžíš představuje ve své době svrchovaného přímlovce. Když se za svůj národ modlí, vítězí ve všech bitvách. Naším největším přímlovcem je však Ježíš. Modlí se a přimlouvá se u svého Otce za každého z nás. Modlil se za svoje apoštoly, aby byli jednotní, modlí se za ty, které mu Bůh dal, aby žádného z nich neztratil. Vrcholná je pak jeho modlitba za ty, kdo ho nechali, nevinného přibýt na kříž a zemřít. *Bože, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.* (L 23,34) Skrze Krista, jeho modlitby, přímlovu a především jeho oběť, vítězíme v každém boji.

Všechno toto Mojžíšovo dílo, proroka, osvoboditele, zákonodárce, vůdce lidu přímlovce a prostředníka smlouvy, je vrcholně završeno a dokonale uskutečněno v Ježíši Kristu. On se tak stává novým Mojžíšem, který přichází na konci času. Zatím co Mojžíš je prostředníkem spásy jen pro vyvolený lid, tedy pro omezené množství, Kristus se stává zákonodárcem a osvoboditelem celého lidstva, celého stvoření. Mojžíš přináší smlouvu od Boha, Ježíš se sám stává smlouvou. Je to smlouva nová, dokonalá a nezrušitelná.¹⁴⁶

---

¹⁴⁵ LÄPPLE A., Úvod do Starého zákona, str. 158.

¹⁴⁶ PETRÁČEK T., Předobrazy Krista ve Starém zákoně, str. 37-38.

3.2.2. Velikonoční Beránek

Odborníci, kteří zkoumali text knihy Exodus, dospěli podle dvanácté kapitoly k závěru, že izraelské velikonoce vznikly spojením dvou svátků. Jedním byla slavnost pastevců, nazývaná ‚pesach‘ a tou druhou pak slavnost zemědělců, nazývaná ‚maccót‘, tedy přesnice, čili nekvašené chleby.¹⁴⁷ Spojením těchto dvou částí se tedy dostáváme k velikonočním, jak je známe z doby, kdy se Bůh rozhodl vysvobodit svůj vyvolený lid z egyptského otroctví.¹⁴⁸

Bible líčí pohromy, v podobě deseti egyptských ran, které Bůh sesílá, když faraonovo zatvrzelé srdce není ochotno propustit vyvolený Boží lid Izraele, aby odešel a sloužil Bohu. A následný odchod,¹⁴⁹ který se i přes všechno faraonovo odmítání stejně uskuteční, protože Boží plány nemůže narušit žádné lidské zlo. Mezi tyto dvě události je vložena jedna z nejvýznamnějších událostí v historii Izraele a tou je slavnost velikonočního beránka, hebrejsky ‚pesach‘.

Výklad tohoto slova je různý. Nejčastěji je vysvětlováno ve významu ‚poskočit‘. Pak se jeho význam ubíral dvěma směry. Buďto poskakovat, ve smyslu nechodit normálně (kulhat), nebo v náboženském smyslu, tančit a přitom třeba i něco přeskakovat.¹⁵⁰ V přeneseném významu může znamenat přecházet či ušetřit. Pesach je tak vnímán jako Hospodinovo přejítí. On přešel bez povšimnutí izraelské domy, zatím co egyptské stíhal ranami.¹⁵¹ Na Boží rozkaz přeskočí a pomine zhoubce ty, kdo se přiznali k Hospodinu pomazáním veřejí. Tento Boží soud není posledním, nýbrž předposledním slovem. Zcela naposledy totiž Bůh promluví svým smilováním, které otevírá cestu milosti. Pomazání krví není od této chvíle aktem obelstění zlého démona, jak tomu bylo doposud, ale znamením víry. Kdo se odvážil uprostřed nepřátel pomazat veřeje krví a tak vyznat víru, že Hospodin splní své slovo a přijde soudit, ten se tím sice vystavil protivenství lidí, ale zároveň získal Boží milost.¹⁵² Apoštol Jan říká: *Kdo v něho věří, není souzen. Kdo nevěří, již je odsouzen.* (J 3,18) Evangelista zde v tomto konkrétním verši hovoří přímo o Kristu, ale význam je stejný zde jako i tehdy v Egyptě. Mojžíš měl od Boha moc, konat zázraky, aby tak ukázal lidem Boží velikost. I Ježíš je jedinečným nositelem zjevení nebeských věcí. My pak v obou těchto případech můžeme vidět, že spása nebo odsouzení plyne z toho, zda je každý konkrétní člověk ochoten toto zjevení přijmout.¹⁵³

Podíváme se nyní blíže na Hospodinův příkaz, aby v každé rodině byl obětován beránek, jednorozční sameček bez vady, aby byl večer sněžený a jeho krví aby byly pomazány veřeje a

---

¹⁴⁷ HELLER J., Tři svědkové: Mojžíš, Izajáš, žalmista, Praha, Oikumené, 1995, str. 17.

¹⁴⁸ BOISMARD M. É., Beránek Boží, in Slovník biblické teologie, str. 24.

¹⁴⁹ Výklady ke Starému zákonu, str. 239.

¹⁵⁰ HELLER J., Tři svědkové: Mojžíš, Izajáš, žalmista, str. 17.

¹⁵¹ BONNARD P. É., Velikonoce, in Slovník biblické teologie, str. 541.

¹⁵² HELLER J., Tři svědkové: Mojžíš, Izajáš, žalmista, str. 19-20.

¹⁵³ MOLONEY F. J., Sacra Pagina, Evangelium podle Jana, str. 115.

příčný trám dveří domu. Díky tomuto znamení budou pak všichni ušetřeni, až přijde k vyhlazení všeho prvorozeného v egyptské zemi.¹⁵⁴

Středem veškerého velikonočního dění je tedy beránek, který má být obětovaný, aby se stal prostředkem ke spáse. Mesiáše, který je očekáván, jako Boží služební, který přijde, aby na sebe vzal tíhu celého světa, přirovnává k beránkovi už prorok Izajáš, který říká: *jako beránek vedený na porážku, jako ovce před střihači zůstal němý, ústa neotevřel.* (Iz 53,7) Tento pohled na Krista přejímá pak i Nový zákon. Je to například evangelista Matouš, když zdůrazňuje, že Kristus před veleradou mlčel (srov. Mt 26,63). Stejně tak i Jan, když popisuje Ježíšovo předvedení před Piláta (srov. J 19,9). Krista jako beránka vidí i Jan Křtitel, když ve čtvrtém evangeliu říká: „*Hle beránek Boží, který snímá hřích světa.*“ (J 1,29) Jaká je souvislost tohoto velikonočního beránka Izraelitů s velikonočním beránkem křesťanů, který se obětoval za spásu celého světa?

Pascha, tedy hod beránka, v Egyptě, měla přesně stanovená pravidla, která Mojžíš lidem předem ohlásil a která se musela přesně dodržovat. Beránek musel být pečlivě vybrán a po tři dny ho celá rodina bedlivě opatrovala a střežila, pak byl zabit a jeho krví byly pomazány veřeje dveří, po té následovala společná hostina.¹⁵⁵ Také pro úpravu byly dány přesné pokyny. Beránek se musel péct celý, tedy i s hlavou a vnitřnostmi, aby zůstal celý až do okamžiku, kdy se bude jíst. Má tak ještě i ve chvíli, kdy je rozdáván hodovníkům připomínat bytost, která za ně zemřela.¹⁵⁶ To, co zbude, mají příkaz spálit. Je to obvyklý způsob, jak odevzdat věci Bohu.¹⁵⁷

Beránka určeného k oběti tři dny opatrovali a připravovali. Symboliky tří dnů zde není užito poprvé. Mluvili jsme o ní už v souvislosti obětováním Izáka. On šel spolu s Abrahámem tři dny k místu, kde měl být obětován. Symbol tří dnů užívá i Kristus, když říká, že zboří chrám a za tři dny jej postaví znovu. Odkazuje tak na jiné tři dny a to ty, kdy jeho mrtvé tělo odpočívalo v hrobě a po té vstal z mrtvých.

Důležitá je v těchto pokynech také zmínka o tom, že mu nesmí být zlomena žádná kost (Ex 12,46) V témže duchu se vyjadřuje i žalmista, když říká: *Ochraňuje všechny jeho kosti, nebude mu zlomena ani jediná.* (Ž 34,21) Na tyto verše se pak odvolává Jan ve svém evangeliu, když popisuje okolnosti Ježíšovy smrti. Bylo totiž obvyklé, že se ukřižovaným zlámaly nohy. Když však vojáci přišli k Ježíšovi a zjistili, že je mrtev, oproti všem zvyklostem tak neučinili, jen mu jeden z nich probodl kopím bok. Na vysvětlenou k tomu Jan dodává: *Neboť to se stalo, aby se naplnilo Písmo: ‚Ani kost mu nebude zlomena.‘* (J 19,36) V tom tedy vidíme potvrzení toho, že v Kristu jde o skutečného velikonočního Beránka.¹⁵⁸

Beránek byl zabit a jeho krví byly pomazány veřeje dveří (Ex 12,22-24). Pro křesťany je to předobraz krvavé oběti Božího Beránka, Ježíše Krista na kříži. Potvrzuje to i svatý Petr ve svém prvním listě. *Víte přece, přece, že jste z prázdnoty svého způsobu života, jak jste jej přejali od otců, nebyli vykoupeni pomíjitelnými věcmi, stříbrem nebo zlatem, nýbrž převzácnou krví Kristovou. On jako beránek bez vady a bez poskvrny byl k tomu předem vyhlédnut před stvořením*

¹⁵⁴ BOISMARD M. É., Beránek Boží, in Slovník biblické teologie, str. 24.

¹⁵⁵ HELLER J., Tři svědkové: Mojžíš, Izajáš, žalmista, str. 18.

¹⁵⁶ Tamtéž, str. 33.

¹⁵⁷ Tamtéž, str. 34.

¹⁵⁸ Tamtéž, str. 42.

světa a přišel kvůli vám na konci času. (1P 1,18-20) Tento eschatologický rozměr je pak doložen v knize Zjevení. *Hoden jest Beránek, ten obětovaný, přijmout moc, bohatství, moudrost, sílu, poctu, slávu i dobrořečení.* (Zj 5,12)¹⁵⁹

Krev se tak stává znamením smlouvy, jako například duha nebo obřízka. Jako bychom v pomazání veřejí viděli předznamenání smlouvy, kterou na Sinaji uzavírá Bůh se svým lidem, prostřednictvím Mojžíše a ten je pak na znamení kropí krví obětovaných zvířat.¹⁶⁰ Krev je také znamením smíru, který se uskutečňuje právě krví, kterou je postříkán shromážděný lid. Krev také posvěcuje. Označuje to nebo toho, kdo je pokropen, jako vlastnictví Boží.¹⁶¹

Velikonoční beránek umírá na místě izraelských prvorozených, zástupně za ně. Jeho krev na veřejích říká, že v tomto domě už byla dokonána odplata za hřích, krev byla prolita, život odevzdán Bohu. Proto tam zhoubce nemá právo vstoupit. Obětovaný pesachový beránek a jeho krev jsou výkupné za Izraele, prvorozeného Hospodinova.¹⁶² Všechna tato síla krve je pak v nejvyšší míře a přivedena k dokonalosti v Kristu, protože „jeho krev na kříži prolitá smířila všechno“.¹⁶³

Celou tuto přípravu na odchod z Egypta uzavírá hod beránka. Je třeba sníst, co bylo připraveno jako pokrm na cestu. Nebyla to hostina slavnostní, plná tance a veselí. Právě naopak. Tato hostina byla konána mezi nepřáteli, proto tedy tajně a ve spěchu. Přesto si ji Izraelité dodnes připomínají, protože stojí na počátku jejich svobody. Opět jsou zde dány pokyny k tomu, kdo smí a kdo nesmí jíst tohoto beránka, tedy zasednout u společného stolu. Tím, co rozhoduje je obřízka. Tedy znamení smlouvy, které odlišuje Izraele od těch, kdo nestojí ve smlouvě s Hospodinem. Velikonoční beránek je tedy hod těch, kdo jsou v Hospodinově smlouvě.¹⁶⁴ Jak už jsme řekli, toto zpřítomnil. Když znovu prožívají tyto velké okamžiky, pak nikdy nezapomenou, co pro ně Bůh vykonal.

Protože i Kristus byl vychován v této víře, také on pravidelně konal tyto hostiny. Ovšem ve chvíli, kdy tuto večeři pořádá naposledy se svými apoštoly ve večeradle, nastává změna. Kristus zde jako pokrm dává sám sebe, své tělo a svou krev. Ustanovuje tak novou smlouvu, která tu předcházející neruší, ale přivádí k dokonalosti, a kterou pak definitivně potvrzuje svou krví, prolitou na kříži. I on požaduje, aby se tato poslední večeře stále opakovala a zpřítomňovala. K tomu dává příkaz: *To čiňte na mou památku.* (L 22,19) Také této společné hostiny, ve které si církev připomíná, jak se Kristus za nás vydal, jak obětoval své tělo a svou krev za naše hříchy, se smí zúčastnit jen ti, kdo patří do Kristova (tedy Božího) společenství. Jednoduše tedy ti, kdo jsou pokřtěni. Jedině oni mají právo účastnit se eucharistické hostiny, přijmout svátosti, být skrze Krista spojeni s Bohem.

Při ustanovení toho, co mohou Izraelité jíst při své poslední večeři v Egyptě, je řeč také o hořkých bylinách. Tyto hořké byliny mohou označovat i hořký nápoj. Ženský rod tohoto slova

---

¹⁵⁹ HRBATA J., Klíč ke Starému zákonu, str. 45.

¹⁶⁰ HELLER J., Tři svědkové: Mojžíš, Izaiáš, žalmista, str. 20.

¹⁶¹ SPICQ C., GRELOT P., Krev, in Slovník biblické teologie, str. 187.

¹⁶² HELLER J., Tři svědkové: Mojžíš, Izaiáš, žalmista, str. 23-24.

¹⁶³ Slova eucharistické modlitby, první obecné preface.

¹⁶⁴ HELLER J., Tři svědkové: Mojžíš, Izaiáš, žalmista, str. 41.

pak znamená žluč, nebo i jed. Odedávna byly vykládány jako symbol hořkého života v Egyptě.¹⁶⁵ Nám však tyto hořké byliny připomenou události, které popisuje evangelista v souvislosti s Ježíšovým ukřižováním. *Dali mu napít vína, smíchaného se žlučí, ale když je okusil, nechťel pít.* (Mt 27,34) I tuto hořkost tedy Kristus musel nést.

3.2.3. Mana

Mana je název substance, která se stala hlavní potravou, kterou dal Bůh Izraelcům na poušti, během jejich čtyřicetiletého putování. Když si lidé stěžovali na nedostatek jídla, dal jim Hospodin ‚chléb z nebe‘.¹⁶⁶ Dodnes se badatelé nemohou shodnout na tom, co to byla mana.¹⁶⁷ Bible ji popisuje jako *cosi šupinatého, jemného jako jíní.* (Ex 16,14) A dále nám říká, že Izraelité, když ji poprvé uviděli, ptali se: ‚Man hů?‘ to znamená ‚co je to‘. Odtud tedy dostala svůj název. Nezáleží však ani tak na tom, co přesně je mana, ale spíše na jejím významu. Je to především dar potravy, která je znamením Boží přítomnosti a to takovým způsobem a v takové vážnosti, že nádoba s manou je uložena v arše smlouvy, spolu s deskami Zákona, jako trvalá připomínka celé události.¹⁶⁸

Izraelité opěvují manu jako ‚chléb z nebe‘. Uvažují o tom, jak skvělá teprve bude potrava v nebi, kterou jim zde, jako svým dětem Bůh připraví, na eschatologické hostině, ke které se upíná touha celého Izraele. Na tuto hostinu myslí i autor midraše (komentáře) k Exodu. Boží mana se přizpůsobí touze a chuti každého osobně. Obdobnými slovy se vyjadřuje i kniha Zjevení. Říká se v ní, že mana je přislíbena všem, kdo vírou a svědeckým životem zvítězili nad satanem a nad světem.¹⁶⁹ Je tedy připravena pro ty, jejichž srdce je před Bohem čisté.

Mana byla tedy dána od Boha a pro Izraelity to byl chléb, který přišel z nebe. Tím pravým chlebem, který k nám sestoupil z nebe, ovšem není mana, ale Ježíš sám. I když požijeme manu, která byla na poušti, zůstáváme stále v zajetí smrti. Když však přijímáme to, čím je Ježíš Kristus, tedy jeho tělo, které se vydává ‚za život světa‘ (srov. J 6,51-58), pak smrt nad námi již nemá moc.¹⁷⁰ Pro Ježíše, který je pravý chléb z nebe, jsou tyto verše příležitostí, jak uzavřít řeč o zdokonalení Mojžíšova daru chleba z nebe skrze vlastní sebevydání. Ježíš dává pokrm pro život a tím je jeho tělo a krev. Lid Izraele byl nasycen manou, která je trvale zpřítomněna v pokrmu, který se nabízí v naprostém přijetí a zachování Zákona. Nyní se však dozvídají, že mají jíst tělo a pít krev Syna Člověka, protože je to podmínkou pro to, aby mohli mít věčný život.¹⁷¹

---

¹⁶⁵ Tamtéž, str. 32.

¹⁶⁶ DOUGLAS J. D., Mana, in Nový biblický slovník, str. 578.

¹⁶⁷ Asi nejčastěji se uvádí domněnka, že šlo o výron zvláštního druhu tamarišku, který se vyskytuje na sinajském poloostrově. In Eucharistie – mysterium fidei, Trinitas, 2002, str. 14.

¹⁶⁸ LACAN M. F., Mana, in Slovník biblické teologie, str. 209-210.

¹⁶⁹ Tamtéž, str. 210.

¹⁷⁰ Tamtéž, str. 210.

¹⁷¹ MOLONEY F. J., Sacra Pagina – Evangelium podle Jana, str. 243-244.

Při poslední večeři podává Pán svátost svého těla a své krve učedníkům se slovy: ‚Vezměte a jezte‘ ... ‚vezměte a pijte‘. Předkládá jim tedy Eucharistii, ve smyly vnímatelné podobě pokrmu a nápoje.¹⁷² Je to tedy něco, co můžeme vidět, na co si můžeme sáhnout, co můžeme i ochutnat, sníst nebo vypít.

Jíst a pít na antropologické rovině znamená přijímat a požitím vstřebávat to, co je mimo mne, aby se to stalo součástí mne samého. V podstatě se dá říct, že když jím a piji, vyznávám tak nepřímou, že nemám život sám v sobě, ale že ho potřebuji načerpat odjinud.¹⁷³ Když Izraelité putovali po poušti asi měsíc, došly jim zásoby jídla, měli hlad a začali reptat proti Mojžíšovi a Áronovi. Vyčítali jim, že je vyvedli na poušť jen proto, aby zde zemřeli hladem. Do této kritické situace okamžitě zasahuje Hospodin. Nečeká, jestli ho Mojžíš požádá o pomoc, ale sám ho oslovuje a dává mu příslib obživy, chléb z nebe, který pro ně bude záchranou a dokladem Boží péče.¹⁷⁴ Izrael se tak měl naučit, že celá jeho existence závisí na Hospodinovi, který jediný mu dává potravu. Následně má pak z tohoto poznání dospět k potřebě Boha, která má být v Izraeli na prvním místě.¹⁷⁵ V Bibli je mana nazývána chlebem. Chléb má ve starozákonní sféře jídla stěžejní význam. Představuje totiž základní potravinu, bez níž si nelze každodenní život člověka vůbec představit. V jistém smyslu snad můžeme chléb označit za synonymum života. Chléb dává člověku potřebnou sílu, když je zemdlený, vyčerpaný, aby mohl pokračovat v cestě a splnit svůj úkol.¹⁷⁶ I tohle je jeden z důvodů, proč Bůh posílá manu Izraelitům na poušti.

Nebeská mana připomíná to, co vychází z Božích úst neboli Boží Slovo a Zákon, ve kterých má národ nalézt zdroj svého života.¹⁷⁷ Kristus ve chvíli, kdy je pokoušen od ďábla na poušti, na jedno z jeho pokušení odpovídá: „*Je psáno: ‚Ne jenom chlebem bude člověk živ, ale každým slovem, které vychází z Božích úst.‘*“ (Mt 4,4) Chce tak ukázat, že Bůh má být v životě člověka na prvním místě, stejně jako to chtěl ukázat Bůh Izraelcům na poušti. I přesto však zástupům, které ho následují, když po tři roky veřejně působil, mnohokrát rozděljuje chléb, kterým je nasytí po fyzické stránce. Jsme tak mnohokrát svědky zázračného rozdělení chlebů, když jen několik chlebů stačí k nasycení i tisícového zástupu lidí.

Stejně tak i Bůh dal tuto manu, aby nasytí tělo. Na ni se pak odvolává Janovo evangelium v šesté kapitole. Zástup, který následoval Ježíše, po něm žádá znamení a on jim vysvětluje, že pravý *Boží chléb je ten, který sestupuje z nebe a dává život*. (J 6,33) Snaží se v těchto lidech probudit touhu po Božím slovu, pravém chlebu, kterým je on sám.¹⁷⁸ Ježíš se zde snaží ukázat podobnost mezi manou, chlebem, který dal bůh Izraelcům na poušti a chlebem, který dává on sám, tedy kterým vlastně ‚je‘ on sám. Vysvětluje všechno v těchto slovech: „*Já jsem chléb života. Vaši otcové jedli na poušti manu a zemřeli. Toto je chléb, který sestupuje z nebe: kdo z něho jí, nezemře. Já jsem ten chléb živý, který sestoupil z nebe; kdo jí z tohoto chleba, živ bude na věky. A chléb, který já dám, je mé tělo, dané za život světa.*“ (J 6,48-51) Nyní je zde chléb,

¹⁷² HŘEBÍK J., Starozákonní východiska k Eucharistii, in Eucharistie – mysterium fidei, str. 14.

¹⁷³ Tamtéž, str. 14.

¹⁷⁴ Výklady ke Starému zákonu, str. 255.

¹⁷⁵ BRIÈRE J., Hlad a žízeň, in Slovník Biblické teologie, str. 113.

¹⁷⁶ HŘEBÍK J., Starozákonní východiska k eucharistii, in Eucharistie – mysterium fidei, str. 14-15.

¹⁷⁷ BRIÈRE J., Hlad a žízeň, in Slovník Biblické teologie, str. 113.

¹⁷⁸ Tamtéž, str. 113.

který překonává ten, který dal Mojžíš. Je to srovnání mezi manou Zákona a Ježíšem, pravým chlebem z nebe. Zákon již nedává život. Ježíš je ten prvý chléb z nebe, který přišel, aby nám podal zprávu o svém (i našem) Otci a tím překonal první dar chleba z nebe v podobě many. Chléb z nebe, který sestupuje na zem v osobě Ježíše, nám slibuje život věčný. Pro ty, kteří jí tento chléb už nebude smrt.¹⁷⁹ Můžeme zde vidět předzvěst budoucích událostí. Jednak ustanovení eucharistie, jako Ježíšovo tělo a krev, které se za nás vydává a pak také jeho oběť na kříži, protože i zde se za nás zcela vydal a to až do krajnosti.

Na tomto příkladu si tedy máme možnost uvědomit, že mana, kterou dostali Izraelité na poušti pro momentální záchranu svého života je vlastně předobrazem eucharistie, kterou dostáváme jako záchranu pro náš budoucí věčný život v Božím království.

3.2.4. Voda ze skály

Voda obecně je tekutina nezbytná pro lidský život. V krajinách, kde se odehrávají příběhy, popisované v Bibli, je většinou vody nedostatek. O to větší význam má voda v životě těchto lidí. Bible popisuje vodu v mnoha podobách. Jako déšť je voda znamením Boží přízně, většinou je voda znamením očisty. Voda často symbolizuje Boží požehnání a duchovní občerstvení a touha po ní naznačuje duchovní nouzi.¹⁸⁰ Průchod vodou je znamením vstupu do nového života, jako například průchod mořem, po vyjití z Egypta, který je předobrazem křtu, ten pak v Novém zákoně zprostředkovává Jan Křtitel tím, že nechá člověka vstoupit do řeky, projít vodou a na druhém břehu vystupuje jakoby nový člověk k novému životu.

My se v této části zaměříme na vodu, kterou Bůh dává Izraelitům při jejich putování pouští. Vodu, která je zachraňuje od smrti žízní a která je předobrazem vody, o níž Kristus říká, že je vodou, po které nebude nikdo žíznit.

Příběh zla bratří Josefových na konci knihy Genesis, který se zdál být Božím zásahem proměněný a ukončený, jistým způsobem pokračuje stále dál. Můžeme ho vidět ve zlu Egypta proti Izraeli, také ve zlu, které se projevuje reptáním proti Mojžíšovi, Áronovi a v konečném důsledku i proti Bohu, na poušti. I když se stále množí zlo, Boží milost je ještě hojnější. A když si Izraelité stěžují na poušti na nedostatek vody, na žízeň, odpověď na sebe nenechá dlouho čekat. Lidu, který trpí žízní, daruje vodu, která vyprýští ze skály.¹⁸¹

Už když Izraelité přešli Rákosové moře a vyšli na poušť, po třech dnech jim došla voda. Došli až do Mary, kde sice voda byla, ale nedala se pít, protože byla hořká. Mojžíš volal k Hospodinu a ten mu ukázal dřevo, které když ho do vody ponořil, její hořkost zmizela. Po daru many a křepelek se ale problém s nedostatkem vody znovu opakuje. Tentokrát však v mnohem větší míře

---

¹⁷⁹ MOLONEY F. J., Sacra Pagina – Evangelium podle Jana, str. 241.

¹⁸⁰ TAYLOR J. B., Voda, in Nový biblický slovník, str. 1098.

¹⁸¹ CHIOLERIO M., Blaze tomu, kdo slyší tato slova, str. 67.

a dochází ke vzpouře proti Mojžíšovi. Obviňují ho, že je vydal na pospas smrti žízni. Jejich obvinění se podobá tomu, které předcházelo seslání many. Je zde tedy vidět, že lid se nijak nepoučil. Stále znovu projevují své pochybnosti o tom, že to, co Mojžíš dělá, je vysvoboditelský skutek Hospodinův.¹⁸²

Stejně tak, jako předtím mana, je i tato voda ze skály, darem od Boha, který v daný okamžik zachraňuje život. Každá generace (v podstatě i každý člověk) si má uvědomit, že je Bohem zachráněna a spasena v konkrétním okamžiku a přiznat si, že její vlastní existence je spojena s věrností Bohu.¹⁸³ Od okamžiku, kdy Mojžíš přijal od Boha Desatero, se věrnost Bohu odvozuje od zachovávaní Zákona. V této souvislosti hovoří o vodě také prorok Ezechiel. Podle něj Bůh shromáždí všechny, kdo jsou rozptýleni a vylije na ně v hojnosti očistné vody a obmyje jejich srdce, právě proto, aby se staly novými lidmi, kteří budou zachovávat Hospodinův zákon. (srov. Ez 36,24-27)

Nový zákon pak tuto oživující vodu, slíbenou proroky, přirovnává k vodě, která vytryskla z Kristova boku, po té, co ho jeden z vojáků, přítomných pod křížem, probodl kopím. (srov. J 19,34) Kristus je pak v této souvislosti přirovnáván ke skále, která dává vodu, schopnou utišit žízeň lidu, putujícího do zaslíbené země.¹⁸⁴ Touto zaslíbenou zemí není samozřejmě míněno žádné místo na zemi, jako tomu bylo ve Starém zákoně. Země, kterou zaslubuje Kristus, překračuje hranice tohoto světa. Její rozměr je eschatologický.

Avšak ještě dříve, než byl Kristus ukřižován a jeho bok probodnutý kopím, odehrál se příběh, který popisuje evangelista Jan ve čtvrté kapitole, svého evangelia. Je to příběh Ježíše Krista, který se cestou z Judska do Galileje potkává na území Samařska, u studny praotce Jákoba, se ženou, s níž rozmlouvá o vodě. V první chvíli se zdá, že jde jen o běžnou vodu a tato žena to také tak ještě po dlouhou dobu jejich rozhovoru vidí. Kristu se jí však už dávno snaží vysvětlit, že mu nejde o vodu z této studny, která stejně jako voda daná Izraelitům na poušti, je vodou, po které ti kdo se jí napijí, budou mít znovu žízeň. Snaží se jí vysvětlit, že voda v Meribě je jen jakýmsi předznamenáním této vody, kterou jí on nabízí. Protože on je ten od Boha poslaný, aby dal lidem vodu, *kteřá se v nich stane pramenem, vyvěrajícím k životu věčnému*. (J 4,14) Svědčí tak o Bohu a nabízí možnost věčného života pro ty, kdo se narodí znovu z vody a z Ducha. Tento spásitelný dar Boží dobroty a lásky, je také Ježíšovým darem a nabízí lidem možnost věčného života.¹⁸⁵

Je vcelku přirozené, že žena ihned nechápe plně, co jí Kristus říká. Vždyť pro člověka není snadné pochopit, že existuje voda, po které by už nebyla žízeň. A proto mu namítá: „*Jsi snad větší než náš praotec Jákob, který nám tuto studnu dal? Sám z ní pil, stejně jako jeho synové i jeho stáda.*“ (J 4,12) Ježíš však pokračuje v rozhovoru, vysvětluje jí, kým je a co jí nabízí a ona nakonec pochopí a uvěří.

Ježíš tedy i zde, stejně jako v případě many, ukazuje na to, že voda, kterou dostali Izraelité v poušti ze skály, je mohla zachránit jen od smrti žízni, tedy od smrti v tomto pozemském rozměru. Avšak voda, kterou on dává, vyvěrající z jeho nitra, z jeho podstaty jako Božího syna,

¹⁸² Výklady ke Starému zákonu, str. 258.

¹⁸³ CHIOLERIO M., Blaze tomu, kdo slyší tato slova, str. 67.

¹⁸⁴ BOISMARD M. É., Voda, in Slovník biblické teologie, str. 560.

¹⁸⁵ MOLONEY F. J., Sacra Pagina – Evangelium podle Jana, str. 142.

je vodou, která nás nezachraňuje od zíně tohoto světa. Je to voda, která nás zachrání pro život věčný, u Boha.

4. Závěr

Právě jsme si tedy prošli historii lidstva od počátku světa, až po jednu z největších starozákonních událostí a tou je odchod izraelského národa z Egypta, kterým se uskutečnilo jejich vysvobození z otroctví a nadvlády egyptského faraona. Toto období je současnými historiky datováno přibližně do let 1300-1200 př. Kr. Tedy do období vlády faraonů Ramesse II. a Merneptaha.

Naším cílem bylo ukázat, jak spolu vzájemně souvisí obě části Bible, Starý a Nový zákon. Jejich důležitost a vzájemnou neoddělitelnost jednoho od druhého. Především pak představit osoby a události prvních dvou knih Starého zákona, Genesis a Exodus, ve vztahu ke Kristu, jako jeho předobrazy, tedy najít v nich náznaky či odkazy, směřující k tomu, který je v dokonalosti naplní, k Ježíši Kristu.

Řekli jsme si, že židé nepřijímají Krista jako Spasitele, přislíbeného Bohem. Naproti tomu křesťanská víra uznává naplnění Písem a očekávání Izraele v Kristu.¹⁸⁶ Přesto by však nebylo správné tvrdit, že žid nevidí to, co bylo v textech ohlášeno, ale že křesťan, ve světle Krista a Ducha, objevuje ve smyslu textů něco, co tam vždycky bylo, jen to bylo skryto.¹⁸⁷

Když Bůh tvoří prvního člověka, již je v něm obraz Krista. Jak jinak by nám mohl být Kristus ve všem podobný (kromě hříchu), kdyby člověk nebyl stvořen k obrazu Božímu a Kristovu.

Tento první člověk se však od Boha odvrací. Zrazuje ho svým prvním hříchem a Bůh v tu chvíli sice člověka trestá, ale současně mu dává naději v podobě příslibu, že přijde ten, který vše napraví. I v této situaci spatřujeme předzvěst příchodu Krista.

Tím však zlo ve světě neskončilo. Naopak, pokračuje v podobě Kainovy bratrovraždy. Jeho oběť Ábel jakoby opět předznamenával příchod toho, který i když tichý a nevinný, přesto svou prolitou krví křičí až k Bohu.

Je zde také Noe. Spravedlivý, mezi nesčítaným množstvím hříšníků a proto si ho Bůh vyvolil, aby skrze něj bylo zachráněno Boží stvoření před naprostou zkázou a záhubou. A stejně tak dojdou všichni spásy skrze Krista.

Abrahám, který byl vždy naprosto odevzdaný do Božích rukou, uposlechl každý Boží příkaz a zcela a bez jakýchkoli pochyb věřil všem Božím příslibům. Stejně tak Ježíš za všech okolností koná Otcovu vůli.

---

¹⁸⁶ Židovský národ a jeho svatá Písma v křesťanské Bibli, str. 38.

¹⁸⁷ Tamtéž, str. 40.

Předobraz Kristův v Izákovi, Abrahámovu synu. On je beránkem, který má být obětován Bohu, na důkaz naprosté Abrahámovy odevzdanosti. Ježíš obětuje sebe, aby se tak zcela vydal za nás a naplnil Boží vůli.

Také Josef se stává předobrazem Krista. Nejprve je zrazen od svých bratrů, prodán, ale nakonec se stejně jako Ježíš, stává záchranou pro svůj lid.

Mojžíš, prostředník smlouvy a ten, který vyvedl lid z otroctví. Předobraz Krista, prostředníka nové a věčné smlouvy, který vyvede svůj lid z otroctví hříchů.

Mana pokrm, který zachránil Izraelce před smrtí hladem. Chléb, který nám dává Kristus jako svoje tělo v eucharistii, který nás zachrání od smrti a přivede k věčnému životu v nebi.

Voda, která zachránila putující izraelity na poušti od smrti žízní. A pramen vody, který dává Kristus, tryskající do života věčného.

To vše jsou příklady osob a situací, ve kterých můžeme vidět předobrazy Krista. Z toho je pak následně možné si odvodit důkazy pro tvrzení, že obě části Bible, tedy Starý i Nový zákon spolu velmi úzce souvisí. Že nelze oddělit jeden od druhého. Protože kdybychom tak učinili, každé této části samostatně by něco chybělo. Starému zákonu završení a Novému zákonu smysl, proč se vše děje právě tímto způsobem.

Starý zákon je předzvěstí toho, co přichází v Kristu a Kristus je dovršením a naplněním příslibů daných Starým zákonem. Všechny oběti a zaslíbení jsou v Kristu přivedena k naprosté dokonalosti a mnohonásobně převyšují jakýkoli svůj starozákonní předobraz.

List Židům nám říká: *Mnohokrát a mnohými způsoby mluvíval Bůh k otcům ústy proroků; v tomto posledním čase k nám promluvil ve svém Synu, jehož ustanovil dědicem všeho a skrze něhož stvořil i věky.* (Žid 1,1-2) I to je důvod proč Starý a Nový zákon nelze oddělovat.

Můžeme tedy říci, že Bibli a především Starý zákon, je třeba umět číst. Neměli bychom je dát někomu do ruky jen tak, pokud z ní má mít nějaký duchovní užitek, protože o to jde Bibli především. Pokud člověk ví, jak k Bibli přistupovat, objeví v ní (a právě i ve Starém zákoně) nádherné věci o Bohu i o člověku.¹⁸⁸

---

¹⁸⁸ RYŠKOVÁ M., SCHRÖTTER J., Stručný úvod do Písma svatého, str. 17.

Literatura

Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona, ekumenický překlad, Praha, Česká Biblická společnost, 1996, ISBN 80-85810-11-5

Jeruzalémská Bible, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2009, ISBN 978-80-7195-289-3

LÉON-DUFOUR X. a kolektiv, Slovník biblické teologie, Praha, Academia, 2003, ISBN 80-200-1127-7

DOUGLAS J. D., Nový biblický slovník, Praha, Návrat domů, 1996, ISBN 80-855495-65-1

Výklady ke Starému zákonu, Praha, Kalich, 1991, ISBN 80-7017-408-0

HARRINGTON D. J., Sacra Pagina – Evangelium podle Matouše, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2003, ISBN 80-7192-423-7

DONAHUE J. R., HARRINGTON D. J., Sacra Pagina – Evangelium podle Marka, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2005, ISBN 80-7192-915-8

MOLONEY F. J., Sacra Pagina – Evangelium podle Jana, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2009, ISBN 978-80-7192-991-8

Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2002, ISBN 80-7192-467-9

VLKOVÁ G. I., Slovo Boží a slovo lidské, Olomouc, 2004, ISBN 80-244-0786-8

AMBROS P., Teologicky milovat církev, Olomouc, 2003, ISBN 80-86715-11-6

POSPÍŠIL C. V., Jako v nebi, tak i na zemi, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2007, ISBN 978-80-7195-123-0

POSPÍŠIL C. V., Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2006, ISBN 80-7195-000-9

PETRÁČEK T., Předobrazy Krista ve Starém zákoně, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2007, ISBN 978-80-7195-192-6

CHIOLERIO M., Blaze tomu, kdo slyší tato slova – První setkání se Starým zákonem, Paulínky, 1997, ISBN 80-86025-10-1

RATZINGER J., Ježíš Nazaretský, Společnost pro odbornou literaturu, 2007, ISBN 978-80-87029-20-6

RATZINGER J., Úvod do křesťanství, Brno, Petrov, 1991, ISBN 80-85247-13-5

MIKULÁŠEK F., Starý zákon, co nám říká, Praha, Řád, 1993, ISBN 80901189-7-6

HELLER J., Tři svědkové: Mojžíš, Izaiáš, žalmista, Praha, OIKUMENÉ, 1995

HELLER J., Bůh sestupující – Pokus o christologii Starého zákona, Praha, Kalich, 1994

DUKA D., Úvod do Písma svatého Starého zákona, Praha, 1992, ISBN 80-901252-5-5

HRBATA J., Klíč ke Starému zákonu, Brno, Cesta, 1993, ISBN 80-85319-28-4

BOUBLÍK V., Teologická antropologie, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2006, ISBN 80-7195-059-9

KOPPOVÁ J., Starý zákon – kniha pro dnešní dobu, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2003, ISBN 80-7192-466-0

LÄPPLE A., Úvod do Starého zákona, Praha, Česká katolická charita, 1972

RYŠKOVÁ M., SCHRÖTTER J., DEML Z., KAŠPÁREK K., Stručný úvod do Písma svatého, Praha, Scriptum, 1991, ISBN 80-900335-6-3

LANG A., Kristus vrchol zjevení, Olomouc, 1993

Židovský národ a jeho svatá Písma v křesťanské Bibli, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2004, ISBN 80-7192-900-X

Výklad Bible v církvi, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 2007, ISBN 978-80-7195-133-9

Eucharistie – Mysterium fidei, Trinitas, 2002, ISBN 80-86036-67-7

